

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญและที่มาของหัวข้อวิจัย

ปัจจุบันมีการนำวัสดุพอร์นเข้ามาใช้ในอุตสาหกรรมหลายประเภท เช่น ผลิตภัณฑ์ประเภทอุปกรณ์ตัวกรองเพื่อใช้แยกสิ่งเจือปนออกจากกระแสของไหล ซึ่งวัสดุที่ใช้ทำไส้กรองอาจได้มาจากวัสดุหลายประเภท เช่น เซลลูโลส คาร์บอน โลหะ เซรามิกพอร์น เหล็กกล้าไร้สนิมพอร์น และบรอนซ์พอร์น เป็นต้น ไส้กรองแต่ละประเภทเหมาะสำหรับงานเฉพาะอย่าง แต่ในงานที่ต้องการความแข็งแรง งานที่ใช้กับน้ำมัน และงานที่ใช้ในสภาพแวดล้อมที่มีการกัดกร่อนสูง รวมถึงราคาจะต้องไม่สูงมากนัก ซึ่งวัสดุพอร์นที่ทำจากโลหะเป็นทางเลือกทางหนึ่งที่น่าสนใจ บรอนซ์เป็นโลหะที่นิยมทำเป็นตัวกรองมากกว่าโลหะชนิดอื่น เนื่องจากมีราคาที่ถูกกว่าและทนต่อการกัดกร่อน เมื่อเปรียบเทียบตัวกรองบรอนซ์พอร์นกับตัวกรองที่ทำจากวัสดุอื่น พบว่าวัสดุประเภทตะแกรงละเอียด (Fine screens) จะแตกหักได้ง่าย ส่วนวัสดุเส้นใยและกระดาษนั้นจะใช้กันในช่วงของอุณหภูมิในตัวกรองบรอนซ์พอร์น (Porous bronze filters) ดังแสดงในรูปที่ 1.1 ถูกนำไปใช้กรองอนุภาคขนาดเล็กได้ประมาณ 1 ไมโครเมตร โดยใช้กับอุปกรณ์ปรับความดันก๊าซเพื่อกรองอนุภาคที่สกปรกเป็นการป้องกันวาล์ว หัวฉีด และเครื่องมือวัดที่ใช้ในอุตสาหกรรมสิ่งทอ พอลิเมอร์ กระบวนการทางเคมี และในงานที่อุณหภูมิต่ำเพื่อกรองก๊าซซึ่งอยู่ในสภาพของเหลว (ออกซิเจน ไนโตรเจน และฮีเลียม) โลหะพอร์นยังใช้สำหรับครอบตัวตรวจจับเปลวไฟ (Sensor) ของถังเชื้อเพลิง จากสมบัติในการทนต่อการไหลนั้นบรอนซ์พอร์นจึงถูกใช้ประโยชน์ในการลดแรงดันเป็นระลอกของอุปกรณ์ในช่วงเวลา และใช้เป็นตัวลดเสียง (Silencers) ดังรูปที่ 1.2 และแยกความชื้นออกจากอากาศในระบบนิวเมตริก นอกจากนี้ตัวกรองบรอนซ์พอร์นยังใช้ในยานยนต์สำหรับกรองน้ำมันเชื้อเพลิง ใช้ในระบบไฮดรอลิก และการทำละอองของไหล (Fluidization)

รูปที่ 1.1 ตัวกรองบรอนซ์พรุนที่ใช้ในงานต่างๆ [http://www.cys-pm.com.tw]

รูปที่ 1.2 ตัวลดเสียงในระบบนิวเมตริก [http://www.cys-pm.com.tw]

ประเทศไทยนำเข้าอุปกรณ์ปรับความดันก๊าซ (Pressure-reducing valves) และตัวกรองโลหะพรุนชนิดต่างๆ ในปี พ.ศ. 2546 มีมูลค่าถึง 938,258,326 บาท และมีแนวโน้มที่เพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ ดังแสดงในตารางที่ 1.1 นอกจากนั้นแล้วยังมีการใช้ตัวกรองโลหะพรุนในงานอื่นๆ นอกเหนือจากอุปกรณ์ปรับความดันอีกมากมาย อย่างไรก็ตามเป็นที่น่าเสียดายว่ายังมีการผลิตโลหะพรุนเพื่อใช้ในประเทศหรือเพื่อการส่งออกน้อย ดังนั้นจึงได้ทำการศึกษากรรมวิธีการผลิตโลหะบรอนซ์พรุนจากผงบรอนซ์ขึ้นที่ภาควิชาวิศวกรรมเหมืองแร่และวัสดุ โดยได้ศึกษาถึงตัวแปรต่างๆ ที่มีผลต่อความพรุน ขนาดของรูพรุน และสมบัติของโลหะพรุนที่ผลิตได้

ตารางที่ 1.1 สถิติการนำเข้าอุปกรณ์ปรับความดันก๊าซจากต่างประเทศในช่วงปี พ.ศ. 2543-2548

[<http://www.customs.go.th>]

ปี พ.ศ.	ปริมาณ (ตัน)	มูลค่า (บาท)
2543	716	620,235,428
2544	954	902,426,773
2545	1,121	864,296,155
2546	1,131	938,258,326
2547	1,062	895,961,718
2548	1,004	824,813,254

1.2 การตรวจเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ที่ผ่านมาได้มีการศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อค่าสัมประสิทธิ์การซึมผ่านของอากาศในโลหะพูน และความพูนไว้ดังนี้

German (1981) ได้ศึกษาอิทธิพลของขนาดอนุภาคและความพูนที่ส่งผลต่อคุณลักษณะการไหลผ่านโลหะพูนของก๊าซ ในการทดลองข้อมูลที่ใช้ในการทดลองมีสองชุด ซึ่งทั้งสองกรณีใช้ผงเหล็กกล้าไร้สนิม 316L ที่ได้จากการอะตอมไมเซชันด้วยน้ำ ซึ่งงานตัวอย่างจะถูกควบคุมให้มีความพูนและขนาดอนุภาคที่แตกต่างกัน โดยมีขนาดอยู่ในช่วง 59-715 ไมโครเมตร ใช้แรงในการอัดขึ้นรูปอยู่ระหว่าง 103-210 เมกะปาสคาล อบผนึกเป็นเวลา 3 ชั่วโมง ในบรรยากาศไฮโดรเจน ที่อุณหภูมิ 1290 และ 1370 องศาเซลเซียส การอบผนึกเป็นเวลานาน และอุณหภูมิสูงจะทำให้ได้โครงสร้างรูพูนที่โค้งมนและเรียบ ซึ่งงานที่ได้มีความหนา 0.2 เซนติเมตร ทำการทดสอบการไหลผ่านของก๊าซไนโตรเจนที่อุณหภูมิห้อง ส่วนความดันที่ลดลงจะถูกปล่อยสู่บรรยากาศความดันที่ใช้ทดสอบ 420 กิโลปาสคาล อัตราการไหลของก๊าซไนโตรเจน 1.4 เซนติเมตรต่อวินาที ผลของการศึกษานี้เป็นการพิสูจน์ถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรการผลิต และลักษณะการไหลผ่านตัวกรองของก๊าซ งานวิจัยที่ผ่านมาจะมุ่งเน้นปัจจัยด้านโครงสร้างจุลภาคที่ส่งผลต่อค่าคงที่ของวัสดุสองค่าคือ สัมประสิทธิ์การซึมผ่าน (Permeability coefficient; α) และสัมประสิทธิ์ความเฉื่อย (Inertial coefficient; β) อย่างไรก็ตามการที่จะผลิตวัสดุให้มีสมบัติการไหลภายในโครงสร้างจุลภาคของวัสดุนั้นเป็นสิ่งที่ยาก ดังนั้นงานวิจัยนี้จึงนำเสนอตัวแปรที่มีผลต่อพฤติกรรมการไหลผ่านโลหะพูน ซึ่งปัจจัยทั้งสองคือ สัมประสิทธิ์การซึมผ่าน และสัมประสิทธิ์ความเฉื่อย ในการศึกษานี้พบว่า

สัมประสิทธิ์การซึมผ่านจะแปรผันกับความพรุน 5.3 เท่า สำหรับวัสดุที่อบผนึกระหว่างอุณหภูมิ 1175 ถึง 1300 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 4 ชั่วโมงในบรรยากาศไฮโดรเจน ดังนั้นตัวบ่งบอกเชิงปริมาณซึ่งอธิบายความพรุนได้มากขึ้นว่ารูปร่างของรูพรุนจะเริ่มโค้งมนมากขึ้น ในทำนองเดียวกันขนาดเดิมของอนุภาคจะเริ่มลดลง ซึ่งมีอิทธิพลต่อรูปร่างของรูพรุนที่เริ่มโค้งมนมากขึ้น สำหรับสัมประสิทธิ์ความเฉื่อยพบว่าจะแปรผันกับความพรุนถึง 6 เท่า ซึ่งดูเหมือนว่าสัณฐานวิทยาของรูพรุนจะส่งผลต่อค่าสัมประสิทธิ์ทั้งสอง

Choi และคณะ (2004) ศึกษาการเตรียมโลหะตัวกรองความพรุนตัวสูงเพื่อใช้ใน งานด้าน fail-safety ซึ่งชิ้นส่วนตัวกรอง fail-safe เป็นตัวกรองสำรองที่ติดตั้งอยู่ในหน่วยรอกก๊าซร้อน เพื่อดักจับอนุภาคที่รั่วออกมาเมื่อตัวกรองหลักแตกหัก ในการทดลองนี้ใช้วิธีการผลิตตัวกรอง 2 วิธี คือ การอัดขึ้นรูปเย็นทุกทิศทาง (Cold isotropic press, CIP) และวิธีผสมสารยึด (Binding, BD) ในวิธีการอัดขึ้นรูปเย็นทุกทิศทางนั้นผงโลหะจะถูกบรรจุลงในช่องว่างของแม่พิมพ์ ซึ่งทำจากท่อทรงกระบอก 2 ชั้น ท่อด้านในเป็นเหล็กกล้าไร้สนิมส่วนด้านนอกเป็นเทฟลอน เพื่อให้ได้ขนาดความโตภายในของตัวกรองเป็น 0.07 เมตรมันจะถูกอัดในเวลาเท่ากัน คือ 200 วินาที ที่แรงดัน 1.2×10^8 , 1.5×10^8 , 1.7×10^8 และ 2.0×10^8 ปาสคาล อัดผ่านท่อเทฟลอน ส่วนวิธีการผสมสารยึดนั้นของผสมระหว่างผงโลหะและโลหะสารยึด ถูกกำหนดให้สามารถกำจัดออกได้ในสารละลายน้ำของโพลีไวนิลแอลกอฮอล์ (Polyvinyl alcohol) ตัวกรองที่ขึ้นรูปมาแล้วจะนำไปอบในเตาที่อุณหภูมิ 344 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 3 ชั่วโมง เพื่อให้แข็งตัวแล้วจึงนำออกจากแม่พิมพ์ ชิ้นงานที่ได้จะนำไปอบผนึกอีกครั้งในเตาสัญญากาศที่อุณหภูมิ 1473-1523 องศาเซลวิน เป็นเวลา 1 ถึง 2 ชั่วโมง ในห้องเผาไหม้จะเป็นสุญญากาศที่ 2.7×10^{-2} ปาสคาล แล้วเติมก๊าซอาร์กอนเข้าไป อัตราการให้ความร้อนเท่ากับ 10 องศาเซลวินต่อนาที ใช้เวลาประมาณ 1 ชั่วโมง และปล่อยให้เย็นตัวเองสู่อุณหภูมิห้อง ใช้เวลาประมาณ 3 ชั่วโมง วัสดุที่ใช้ทำตัวกรองคือ SUS310L ซึ่งมีความทนต่อการกัดกร่อนของก๊าซไฮโดรเจนซัลไฟด์ (H_2S) ผงวัสดุมีรูปร่างแบบกิ่งทรงกลมเป็นหลักที่มีส่วนผสมของธาตุต่างๆ ในอัตราส่วนของน้ำหนัก ดังนี้ 19.96Ni, 25.29Cr, 0.85Si, 0.15C, 0.08Mn, 0.06S และ 0.02P ขนาดของผงโลหะจะมีความแตกต่างกัน คือ 53-63, 63-120, 120-180, 250-420, 420-840 และ 540-840 ไมโครเมตร วัสดุสารยึดเป็นผงโลหะทรงกลมมีขนาดเล็กกว่า 1 ไมโครเมตร เป็นผงโลหะที่มีนิกเกิลเป็นเนื้อหลัก ชิ้นงานที่ได้จะนำไปวัดค่าความดันลดลงเมื่ออัดอากาศผ่านตัวกรอง จากการทดลองพบว่า การเปลี่ยนขนาดผงวัสดุเป็นวิธีการที่ได้ผลที่สุดเมื่อต้องการควบคุมขนาดรูพรุนของตัวกรอง ในการทดลองนี้แสดงให้เห็นว่าการลดลงของความดันเป็นผลมาจากการเพิ่มขนาดของผงโลหะที่ใช้ทำตัวกรอง และผลการทดลองชี้ให้เห็นว่าการซึมผ่าน (Permeability) และขนาดของรูพรุน (Pore size) ในตัวกรองจะเพิ่มขึ้น เป็นผลมาจากการเพิ่มขนาดของผงวัสดุ แต่อย่างไรก็ตามการ

เพิ่มขนาดของผงโลหะก็มีขีดจำกัดเช่นกัน เนื่องจากขนาดที่ใหญ่ของอนุภาคนั้นจะมีพื้นที่สัมผัสระหว่างอนุภาคที่ลดลง จึงส่งผลให้ตัวกรองแตกหัก ในการทดลองนี้ใช้ผงโตสุด 420-840 ไมโครเมตร จึงพอสรุปได้ว่าในการผลิตโลหะตัวกรองที่มีความสามารถในการซึมผ่านสูง ด้วยการอบผนึกนั้น ปัจจัยของการผลิตเป็นสิ่งสำคัญที่ควรพิจารณา ได้แก่ ขนาดอนุภาคผง แรงดันของการทำ CIP อุณหภูมิและเวลาในการอบผนึก ความสามารถในการซึมผ่านของตัวกรองสามารถเพิ่มขึ้นได้โดยการเพิ่มขนาดของผงโลหะ หรือการลดแรงดันของการทำ CIP อุณหภูมิจะมีผลกระทบอย่างมากในการอบผนึกตัวกรองที่ผลิตได้โดยการทำ CIP ที่แรงดันสูง เนื่องจาก synergy ของอุณหภูมิและแรงอัดตัวกรองที่หนา 2 มิลลิเมตร จะมีค่าความสามารถในการซึมผ่านเป็น 9.2×10^{-11} ตารางเมตร เมื่อทำด้วยวิธี CIP ที่มีแรงดัน 1.7×10^8 ปาสคาล และอุณหภูมิอบผนึก 1473 องศาเซลวิน ใช้ผงขนาด 420-840 ไมโครเมตร ความแข็งแรงวงแหวน (O-ring strength) ของตัวกรองนี้เท่ากับ 1.78×10^6 ปาสคาล ส่วนตัวกรองที่เตรียมด้วยวิธีผสมสารยึด โดยใช้ผงโลหะขนาด 540-840 ไมโครเมตร จะมีความสามารถในการซึมผ่านสูงถึง 2.76×10^{-10} ตารางเมตร

การอบผนึกชิ้นงานในวิธีการแบบเทกอง หรือ loose powder นั้นได้มีการศึกษากลไกของการอบผนึกแบบนี้ไว้ดังนี้

Gokhale และคณะ (1987) ได้ทดลองศึกษาจลนพลศาสตร์ของการเติบโตคอคอดระหว่างการ อบผนึกแบบเทกองของผงเหล็กทรงกลม ในการทดลองใช้ผงเหล็กทรงกลมขนาด 62-74 ไมโครเมตร เทลงในแม่พิมพ์กราไฟต์ทรงกระบอกขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 8.2 มิลลิเมตร และสูง 14 มิลลิเมตร ชิ้นงานถูกอบผนึกในเตาแบบท่อ การอบผนึกแบบอุณหภูมิคงที่จะทำที่เวลาต่างๆ เริ่มจาก 0-34 ชั่วโมง โดยใช้อุณหภูมิ 950 1000 และ 1050 องศาเซลเซียส ในบรรยากาศไฮโดรเจนแห้ง ส่วนบรรยากาศอาร์กอนจะทดลองที่อุณหภูมิ 1000 องศาเซลเซียส เท่านั้น ชิ้นตัวอย่างจะถูกแช่ด้วยอีพ็อกซีเรซินแล้วนำไปตัดและจัดดูโครงสร้างจุลภาค ผลการทดลองทำให้ทราบว่าขนาดของคอคอด (Neck size) และจำนวนของการสัมผัสระหว่างอนุภาคต่อปริมาตรจะคำนวณได้จากข้อมูลทาง Stereological โมเดลสำหรับการอบผนึกที่ควบคุมการแพร่ที่ผิวจะบอกถึงขนาดของคอคอดซึ่งจะมีค่าสูงกว่าค่าจากการสังเกต ดังนั้นจึงไม่สามารถประยุกต์ใช้ในระบบนี้ได้ จำนวนของการสัมผัสระหว่างอนุภาคต่อปริมาตร และจำนวนของการสัมผัสระหว่างอนุภาคต่ออนุภาคไม่มีความไวต่อเวลาหรืออุณหภูมิของการอบผนึก พารามิเตอร์เหล่านี้จะถูกกำหนดเป็นพื้นฐาน โดยตั้งแต่เริ่มแรกของการเทกองอนุภาคผง ส่วนการเปลี่ยนแปลงบรรยากาศในการอบผนึกจากไฮโดรเจนแห้งไปเป็นอาร์กอนนั้น ไม่ส่งผลสำคัญต่อจลนพลศาสตร์ของการเติบโตคอคอด

Lin และคณะ (1999) ศึกษาการแน่นตัวและการรักษารูปทรงในการอบผนึกในช่วงเฟสของเหลว (Supersolidus liquid phase sintering, SLPS) ในการทดลองนี้ใช้ผงบรอนซ์ที่

เตรียมจากการอะตอมไมเซชัน 90Cu-10Sn เมื่อทำการวิเคราะห์ความแตกต่างของอุณหภูมิ (DTA) ทำให้ทราบถึงช่วงอุณหภูมิเริ่มแข็งตัว และเริ่มหลอม คือ 851 และ 1015 องศาเซลเซียส ชิ้นงานถูกเตรียมด้วยวิธี “Loose powder” โดยการเทผงโลหะลงในเบ้าทรงกระบอก และเคาะ (20 ครั้ง) เพื่อให้ได้รูปแบบการบรรจุเป็นแบบเดียวกัน จากนั้นผงโลหะจะถูกนำไปอบ presintered ในหม้อถลุง (Retorts) โดยใช้ไฮโดรเจน 100% เป็นบรรยากาศควบคุม อัตราให้ความร้อน 5 องศาเซลเซียสต่อ นาที จนถึงอุณหภูมิ 300 องศาเซลเซียส และแช่ไว้เป็นเวลา 30 นาที จากนั้นอบผนึกต่อจนถึงอุณหภูมิ 475 องศาเซลเซียส แช่ไว้ 60 นาที ชิ้นงานที่ได้จะมีความแข็งแรง และความหนาแน่น 57.9% ของทางทฤษฎี มีการถ่ายภาพวิดีโอไว้เพื่อเฝ้าติดตาม การแน่นตัว และการยุบตัวระหว่างการอบผนึก โดยชิ้นงานที่อบ presintering แล้วจะถูกอบผนึกอีกครั้งในเตาเผาแนวนอน (Horizontal furnace) ในบรรยากาศของอาร์กอน 100% ทำให้อุณหภูมิแตกต่างกัน อัตราการให้ความร้อนอยู่ที่ 5 องศาเซลเซียสต่อ นาที และเผาแช่ไว้ 30 นาที ใช้อาร์กอนเพื่อหลีกเลี่ยงฟองอากาศที่เกิดจากไฮโดรเจน เมื่ออุณหภูมิสูงกว่าช่วงการแข็งตัว ชิ้นงานที่อบผนึกแล้วจะถูกวัดความหนาแน่น และรูปร่าง การยุบตัวซึ่งหาได้จากสมการที่ 1.1

$$\text{Slumping parameter} = (D_{\text{bottom}} - D_{\text{top}}) / D_{\text{top}} \quad (1.1)$$

เมื่อ D_{bottom} และ D_{top} เป็นขนาดความโตของชิ้นงานที่ 0.25H และ 0.89H และ H คือความสูงของชิ้นตัวอย่าง ขนาดความโตวัดด้วยเครื่อง coordinate measuring machine (CMM) นอกจากนี้ชิ้นตัวอย่างจะถูกจุ่มหุบในน้ำเพื่อหยุดโครงสร้างจุลภาค ที่ตำแหน่งการอบผนึกต่างๆ กัน สัดส่วนปริมาณของแข็ง ขนาดเกรน และขอบเกรน ดูได้จากของเหลว (Contiguity) เมื่อวัดโครงสร้างจุลภาคที่ถูกจุ่มหุบ โดยใช้เทคนิคสเตอริโอโลจิคอล (Stereological) เพื่อคำนวณหาค่าซอฟต์แวร์หนึ่งทางโครงสร้างจุลภาค (ζ) ที่สภาพการอบผนึกที่ต่างกัน จากผลการทดลองค่าความหนาแน่น และการยุบตัวของชิ้นส่วนบรอนซ์ที่อบผนึกเป็นเวลา 30 นาที พบว่าชิ้นงานที่มีความหนาแน่นสูงโดยปราศจากการยุบตัวอยู่ที่อุณหภูมิ 880 องศาเซลเซียส อย่างไรก็ตามการบิดเบี้ยวของชิ้นงานจะเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วที่อุณหภูมิสูงกว่า 900 องศาเซลเซียส ภาพวิดีโอของชิ้นงานที่อบในเตาเผาในบรรยากาศอาร์กอน ที่มีอัตราให้ความร้อน 5 องศาเซลเซียสต่อ นาที การหดตัวของชิ้นงานจะเริ่มเห็นได้ที่อุณหภูมิ 890 และ 900 องศาเซลเซียส ชิ้นงานจะเริ่มเสียรูปที่อุณหภูมิประมาณ 930 องศาเซลเซียส ชิ้นงานที่ผ่านการจุ่มหุบจากอุณหภูมิ 930 องศาเซลเซียส (ไม่มีการแช่) ของเหลวจะมีเกรนโค้งมน สัดส่วนปริมาณของเหลวของบรอนซ์วัดด้วย metallography ของเหลวทั้งหมดจะจับตัวเป็นขอบเกรน นอกจากนี้สัดส่วนปริมาณของเหลวของบรอนซ์สามารถประมาณค่าได้โดยใช้แผนภาพสมดุล และการวิเคราะห์

ด้วยเครื่อง DTA เมื่อเปรียบเทียบวิธีการวัดทั้งสามนั้นค่าที่ได้มีความใกล้เคียงกัน งานวิจัยนี้สรุปได้ว่าการให้ความร้อนเหนืออุณหภูมิแข็งตัว นั้นของเหลวจะก่อตัวเป็นไปตามกฎของคาน อุณหภูมิยิ่งสูงจะทำให้สัดส่วนของเหลวเพิ่มมากขึ้น เมื่ออุณหภูมิสูงจะเกิดการเพิ่มขึ้นของเกรนและจะมีมากขึ้นเมื่ออุณหภูมิยิ่งสูงขึ้น โครงสร้างจุลภาคจะเริ่มเปลี่ยนไปสู่ซอฟต์แวร์นึ่ง ซึ่งเพิ่มขึ้นอย่างคงที่ตามเวลาและอุณหภูมิ การเสีรูปจะนำไปสู่การแน่นตัวและการบิดเบี้ยว การแน่นตัวจะเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในการอบผนึกเนื่องจากมีความเค้นในการอบผนึกสูง ในช่วงนี้การบิดเบี้ยวจะไม่เกิดเนื่องจากมีแรงขับต่ำ การบิดเบี้ยวของรูปร่างเกิดจากค่าพารามิเตอร์ซอฟต์แวร์นึ่ง (ζ) ค่าหนึ่งเพิ่มขึ้น การแน่นตัวในการอบผนึกในช่วงเฟสของเหลวมาจากสามส่วนที่สำคัญ คือ ชิ้นงานจะเริ่มหดตัวจากความร้อนในการอบช่วงของแข็ง การแน่นตัวจะเร่งขึ้นโดยการไหลแบบหนืดของของเหลว และสุดท้ายความหนาแน่นเต็มเกิดขึ้นโดย Solution-precipitation ที่อุณหภูมิอบผนึกสูง การแน่นตัวจะเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วโดยการจัดเรียงใหม่ของอนุภาค และการไหลของของไหล ที่อุณหภูมิต่ำการไหลแบบหนืดจะไม่ทำให้เกิดความหนาแน่นเต็ม ที่อุณหภูมิปานกลางการแน่นตัวแบบเต็มจะเกิดขึ้นโดยการจับยึดกันที่เพิ่มขึ้น ถ้า ζ มีค่าน้อยกว่า ζ_{distort} ที่อุณหภูมิใดจะทำให้ชิ้นงานเสีรูปไป

สมบัติเชิงกลของชิ้นงานโลหะพูนนั้น ได้มีการทำวิจัยและศึกษาการรับแรงของชิ้นงานในลักษณะต่างๆ เช่น แรงอัด แรงคด ไว้ดังนี้

Moshksar (1993) ศึกษาสมบัติทางโลหะวิทยาและสมบัติเชิงกลของวัสดุพูนทางด้านโลหะกรรมวัสดุผง โดยนำผงบรอนซ์ 90Cu-10Sn รูปร่างไม่แน่นอนมาอัดขึ้นรูปโดยไม่ใช้สารหล่อลื่น ได้ชิ้นทดสอบขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 16 มิลลิเมตร สูง 16 มิลลิเมตร ความหนาแน่นปรากฏ 3.45 กรัมต่อลูกบาศก์เซนติเมตร นำชิ้นส่วนไปอบผนึกในบรรยากาศไนโตรเจนที่อุณหภูมิ 830 องศาเซลเซียส ประมาณ 4-5 นาที จากนั้นจะนำชิ้นงานที่ได้ไปทดสอบแรงอัดแบบเพิ่มแรงขึ้นและแบบต่อเนื่อง ผลการทดลองแสดงให้เห็นว่ากระบวนการเชื่อมต่อระหว่างรูพูนจะเกิดขึ้นในขั้นที่สองของการอบผนึก ซึ่งเป็นช่วงเติบโตของคอคอด (Neck growth) และชิ้นส่วนบรอนซ์พูนที่ถูกอบผนึกด้วยสภาวะเดียวกันนี้ อัตราของเวอร์คฮาร์ดเดนนิงและจุดครากเริ่มแรกจะเพิ่มขึ้นด้วยการเพิ่มของความหนาแน่นของวัสดุ และในผงบรอนซ์ 90Cu-10Sn ที่มีรูปร่างไม่แน่นอน มีอัตราส่วนปัวซองส์ (Poisson's ratio) $\nu = 0.5R^{1.94}$

Wang และคณะ (2001) ได้ทำการทดลองเพื่อศึกษาพฤติกรรมวิสโคพลาสติกของโลหะพูน โดยดูผลกระทบจากความพูนต่อพฤติกรรมการเปลี่ยนรูปของวัสดุภายใต้แรงกระทำที่อัตราความเครียดต่างๆ โดยใช้วัสดุเพื่อการทดลองสองชนิด ชนิดแรกคือบรอนซ์ที่มีดีบุกผสมอยู่ 10% และชนิดที่สองคือเหล็กบริสุทธิ์ วัสดุทั้งสองชนิดผลิตด้วยเทคโนโลยีโลหะกรรมวัสดุผงที่มีช่วงความพูนตั้งแต่ 10-40% โดยใช้การทดสอบแรงอัดในแนวแกนเดียวซึ่งกระทำที่อุณหภูมิห้อง และ

การทดสอบจะทำซ้ำกับทุกตัวอย่างที่ความพูนแตกต่างกันภายใต้อัตราการเพิ่มความเครียด (Strain rate) ที่ต่างกันสามระดับคือ 8.33×10^{-4} , 8.33×10^{-2} และ $11.0-18.5 \text{ s}^{-1}$ การตรวจสอบคุณลักษณะโครงสร้างจุลภาคของชิ้นตัวอย่างที่เสียรูปแล้วนี้ จะใช้กล้องจุลทรรศน์แบบออปติคัล และใช้กล้องจุลทรรศน์อิเล็กตรอนแบบกวาด ผลการทดลองทำให้ทราบว่าพฤติกรรมของวัสดุแสดงรูปแบบที่เหมือนกันเมื่ออยู่ภายใต้แรงกระทำแบบ Quasi-static ความสัมพันธ์ระหว่างความเค้นและความเครียดเป็นแบบ ไบลิเนียร์ (Bilinear) โดยประมาณ อิทธิพลของความพูนบนพฤติกรรมของวัสดุสามารถจะแสดงให้เห็นได้ชัดเจนเมื่อพล็อตกราฟเปรียบเทียบระหว่างความพูนและความเค้นคราก ซึ่งแสดงให้เห็นเป็นการลดลงเชิงเส้นของความเค้นครากเมื่อความพูนเพิ่มขึ้น

Wang และ Shu (2002) ได้ทำการทดลองหาสมบัติวิสโคอีลาสติกของโลหะพูน โดยทำการศึกษาโลหะ 2 ชนิด คือ เหล็ก และบรอนซ์ผสมดีบุก 10% ตัวอย่างถูกเตรียมจากผงโลหะและขึ้นรูปในแม่พิมพ์ทรงกระบอกที่ความดันแตกต่างกันภายหลังจากการอบผนึกชิ้นงานจะมีความโต 25 มิลลิเมตร และสูง 40 มิลลิเมตร วัสดุที่ใช้ในการวิเคราะห์มี 4 ชนิด คือ A-เหล็กที่มีความพูน 11% เขียนแทนด้วย Iron 11%, B-บรอนซ์ความพูน 22% หรือ Bronze 22%, C-Iron 33% และ D-Bronze 39% ความสัมพันธ์ของความหนาแน่น หรือความพูนของวัสดุ วัดได้จากการแทนที่ด้วยน้ำ ลักษณะโครงสร้างจุลภาคดูได้จากกล้องจุลทรรศน์แบบออปติคัล ซึ่งแสดงให้เห็นว่ารูพูนส่วนใหญ่ค่อนข้างโค้งมนหรือใกล้เคียงทรงกลม และรูพูนโตเฉลี่ย 100-200 ไมโครเมตร ขั้นตอนของการทดลองขั้นทดสอบจะถูกวิเคราะห์ด้วยเครื่องมือ dynamic mechanical analyzer (DMA) เครื่องมือนี้สามารถทดสอบได้หลากหลาย แต่ในที่นี้ใช้ทดสอบแรงคดแบบสามจุด (Three-point bending) ชิ้นตัวอย่างจะถูกทำเป็นแผ่นบางขนาด $10 \times 5 \times 1$ ลูกบาศก์มิลลิเมตร จากผลการทดลองสำหรับตัวอย่างบรอนซ์ กำหนดค่าแรงสถิตอยู่ที่ 650 นิวตันเมตร และแรงพลวัตเป็น 620 นิวตันเมตร ทำการทดสอบแรงอัดแบบวัฏจักรในช่วงของอีลาสติก ค่า Storage modulus ของบรอนซ์ที่อุณหภูมิปกติจะพบอยู่ในช่วง 10-20 จิกะปาสกาล เครื่องสแกนอุณหภูมิพบว่ามีการเพิ่มอัตราความร้อนถึง 10 องศาเซลเซียสต่อนาที และในระหว่างที่อุณหภูมิเพิ่มขึ้นนั้นค่า storage modulus จะลดลง อุณหภูมิประมาณ 130-160 องศาเซลเซียส ค่า storage modulus จะเปลี่ยนแปลงอีกที่อุณหภูมิประมาณ 200 องศาเซลเซียส ค่า storage modulus จะหายไปประมาณครึ่งหนึ่งจากค่าเริ่มต้น สำหรับค่า tangent delta ของตัวอย่าง จะแสดงค่าสูงสุดที่ 130-160 องศาเซลเซียส ซึ่งค่านี้เป็นค่า loss peak ส่วนตัวอย่างเหล็กจะทดลองที่ค่าแรงสถิตและแรงพลวัตที่ 700 และ 670 นิวตันเมตร ช่วงอุณหภูมิจะคล้ายกับตัวอย่างบรอนซ์ คือ เริ่มจาก 30 ถึง 250 องศาเซลเซียส อัตราเพิ่มความร้อน 10 องศาเซลเซียสต่อนาที พบว่าช่วง loss peak อยู่ในช่วงอุณหภูมิต่ำ คือ 35-65 องศาเซลเซียส การทดลองนี้สรุปได้ว่าการทดสอบแรงคดสามจุดแบบวัฏจักร กระทำภายใต้โหมดสแกนอุณหภูมิตัวอย่างเหล็ก และ

บรอนซ์ ที่ความพรุนต่างกัน โดยศึกษาอิทธิพลของอุณหภูมิและความถี่ของแรงกระทำ สิ่งแรกที่ต้องคำนึงถึงคือ พฤติกรรมวิสโคอีลาสติกของโลหะเหล่านั้น ซึ่งแสดงให้เห็นจาก storage modulus, tangent delta และ loss peak ค่าตัวแปรเหล่านี้แสดงให้เห็นความสามารถในการเก็บ และกระจายพลังงาน ของวัสดุภายใต้แรงกระทำแบบพลวัตในช่วงอีลาสติก การทดสอบแสดงรูปแบบบางอย่างของวัสดุออกมา ซึ่งยังไม่มากพอที่จะให้ผลในเชิงปริมาณ อย่างไรก็ตามสามารถสรุปผลในเบื้องต้นดังนี้

- ก. สมบัติวัสดุจะมีความไวต่ออุณหภูมิมากกว่าความถี่
  - ข. โดยทั่วไปค่าที่สูงกว่าคือ อุณหภูมิ ส่วน storage modulus จะมีค่าต่ำกว่า
  - ค. ค่า tangent delta ปกติจะมีมากในช่วง peak ที่อุณหภูมิเฉพาะ แสดงให้เห็นว่าเก็บกักอุณหภูมิได้ดีที่อุณหภูมินั้น
  - ง. ค่า storage modulus จะมีความเสถียรที่ค่าสูงๆ ในช่วงความถี่สูง ซึ่งมันจะแสดง peak ออกมาในช่วงความถี่เฉพาะ
  - จ. ค่า tangent delta จะมีค่าสูงในช่วงความถี่สูง ๆ และ peak จะมีค่าสูงที่ความถี่ประมาณ 10 เฮิร์ตซ์ และจะลดลงอย่างช้าๆ
  - ฉ. ชิ้นงานที่มีความพรุนสูง จะทำให้ storage modulus ต่ำพอๆ กับ tangent delta
- ในการทดลองไม่มีการศึกษาโครงสร้างจุลภาค ดังนั้นจึงไม่มีการอธิบายว่าทำไมวัสดุจึงมีการเปลี่ยนแปลงในทำนองเดียวกัน ไม่มีความชัดเจนว่าแรงกระทำพลวัตแบบวัฏจักรจะเป็นสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงทางสัญญาณวิทยา ในทำนองเดียวกันอิทธิพลของความถี่ควรจะทดสอบในช่วงที่กว้างพอ

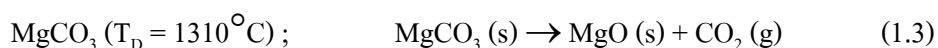
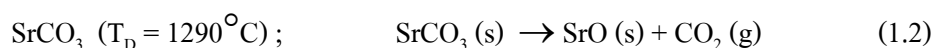
นอกจากนี้แล้วได้มีการศึกษาและวิจัยทางการประยุกต์ใช้งานจริงของโลหะพรุน และการศึกษาผลิตโลหะพรุนในวิธีการอื่นๆ อีกดังนี้

Heikkinen และ Harley (2000) ได้พิสูจน์การทดลองตัวกรองโลหะพรุนที่ผ่านกาครอบผนึก การศึกษานี้เป็นการหาความเป็นไปได้ของการใช้ตัวกรองโลหะพรุน เพื่อเป็นทางเลือกใหม่แทนการใช้ตัวกรองแบบตาข่ายโลหะ และนิวเคลียสโพอร์ (Nucleopore) ซึ่งใช้กักเก็บอนุภาคในแบตเตอรี่ ตัวกรองโลหะพรุนที่นำมาใช้ในการทดลองทำมาจากผงเหล็กกล้าไร้สนิม (316SS) รูปทรงกลม ที่มีขนาดเท่าๆ กัน นำมาอัดขึ้นรูปและอบผนึก ชิ้นงานจะมีความหนาและขนาดเท่าๆ กัน จะแปรผันในขนาดของรูพรุนระหว่าง 0.1 ถึง 100 ไมโครเมตร ซึ่งขนาดรูพรุนและรูปแบบถูกกำหนดมาแล้วจากผู้ผลิต ในการศึกษาชิ้นงานรูพรุนจะเป็นตัวกำหนดของตัวกรองซึ่งจะไม่เปลี่ยนแปลง เนื่องจากขนาดรูพรุนไม่เป็นตัวบ่งบอกของขนาดอนุภาคที่ไหลผ่านตัวกรอง ตัวกรองที่ใช้ในการทดลองทุกตัวมีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 2.5 เซนติเมตร ในการทดลองจะเป็นการหาค่าสมบัติของ

ชิ้นงานคือ การหาสัดส่วนปริมาณของแข็งของตัวกรอง (Solid volume fraction) หาได้จากอัตราส่วนของมวลตัวกรองที่วัดได้ต่อมวลของแข็งทรงกระบอกขนาดเท่ากับวัสดุตัวกรอง การซึมผ่านของอนุภาคที่ไหลผ่านตัวกรองวัดได้จากตัวกรองหนา 1.57 มิลลิเมตร (0.062 นิ้ว) มีขนาดรูพรุน 100, 40, 20, 10, 5 และ 2 ไมโครเมตร และตัวกรองหนา 0.99 มิลลิเมตร (0.039 นิ้ว) ขนาดรูพรุน 20 และ 15 ไมโครเมตร การวัดค่าจะทำให้สามอัตราการไหล คือ 2.4, 1.2 และ 0.6 ลิตรต่อนาทีและความเร็วค่าน้ำเป็น 12.1, 6.1 และ 3.0 เซนติเมตรต่อวินาที ค่าสุดท้ายที่หาคือ ความจุการกรอง (Filters loading) เพื่อหาว่าตัวกรองจะมีอายุการใช้งานได้นานเท่าไรเมื่อมีฝุ่นเกาะติดมากขึ้น โดยชิ้นตัวอย่างจะทำการทดสอบในห้องทดลองและห้องพักอาศัย ชิ้นตัวอย่างที่ใช้มีความหนา 1.57 มิลลิเมตร ขนาดรูพรุน 100, 40, 20, 10 ไมโครเมตร และขนาดความหนา 0.99 มิลลิเมตร ขนาดรูพรุน 15 ไมโครเมตร ตัวอย่างทั้งหมดทดสอบที่อัตราการไหล 2.4 ลิตรต่อนาที (12.1 เซนติเมตรต่อวินาที) ชิ้นตัวอย่างวางสูงจากพื้น 80 เซนติเมตร ใช้เวลาในการทดลอง 1-2 เดือน ส่วนตัวกรองอีกหนึ่งตัวมีความหนา 0.99 มิลลิเมตร ขนาดรูพรุน 20 ไมโครเมตร ทำการทดลอง 7 เดือน ในห้องทดลองด้วยอัตราการไหล 2 ลิตรต่อนาที ปริมาณฝุ่นทั้งหมดในห้องทดลองและห้องพักจะถูกวัดจากตัวกรองใยแก้วขนาด 37 มิลลิเมตร ที่อัตราการไหล 2-4 ลิตรต่อนาที เป็นเวลา 1-3 เดือน ผลการทดลองพบว่าคุณลักษณะการซึมผ่าน และสัดส่วนปริมาณของแข็งของตัวกรองเหล็กกล้าไร้สนิม ซึ่งมีขนาดรูพรุน 100 ถึง 2 ไมโครเมตร ที่ใช้ในการทดลองข้อมูลการซึมผ่านนำไปใช้กราฟ non-linear regression ด้วยสมการอย่างง่าย การซึมผ่านของอนุภาคจะลดลงเมื่อขนาดรูพรุนลดลงในขณะที่ความหนาเท่ากัน หรือขนาดรูพรุนเท่าเดิมแต่เพิ่มความหนาให้กับตัวกรอง ผลของการกักเก็บเมื่อเทียบระหว่างรูใหญ่กับรูเล็ก รูใหญ่เก็บอนุภาคได้ 20-30% ซึ่งน้อยกว่ารูเล็ก ตัวกรองโลหะพรุนแสดงให้เห็นว่ามันเป็นทางเลือกที่ดีสำหรับใช้เพื่อกรองขนาดอนุภาค เพราะมันสามารถทำความสะอาดและนำกลับมาใช้ใหม่ได้ แต่เนื่องจากมันทำมาจากโลหะจึงส่งผลกระทบต่อไฟฟ้าสถิต ซึ่งเป็นข้อด้อยเมื่อเทียบกับตัวกรองแมมเบรน แต่ก็เลี้ยงได้โดยมันสามารถใช้เป็นตัวกรองเบื้องต้นในแบตเตอรี่ หรือเป็นตัวกรองสำรอง ความจุของตัวกรองที่มีรูพรุนขนาดเล็กจะค่อนข้างมีปัญหาเมื่อใช้ไปในระยะเวลาต่างๆ การลดลงของความดันจะมีมากขึ้นในระหว่างการทดสอบ ซึ่งเป็นดั่งบ่งชี้ที่ดีของภาวะความจุ และสามารถใช้เป็นตัวกำหนดในการเปลี่ยนตัวกรอง หรือจบการทดสอบ นอกจากนี้ค่าความดันที่ลดลงยังสามารถใช้เป็นตัววัดประสิทธิภาพของวิธีทำความสะอาดตัวกรองได้อีกด้วย

Park และ Nutt (2000) ทำการสังเคราะห์และศึกษาสมบัติของเหล็กกล้าพรุน ที่ใช้วิธีทางโลหะกรรมวัสดุผง โดยการศึกษาพารามิเตอร์ของกระบวนการในการผลิตเหล็กกล้าพรุน Fe-2.5%C ผสมเข้ากับเกลือของสารที่ทำให้เกิดลักษณะโฟมจำนวน 0.2% โดยน้ำหนักของ strontium

carbonate (SrCO_3) หรือ magnesium carbonate (MgCO_3) ในเครื่องผสมแห้ง (Dry twin-shell) เป็นเวลา 75 นาที ผงที่ผสมแล้ว จะนำมาอัดขึ้นรูป ทิศทางเดียวด้วยแรงอัดขนาดต่างๆ ดังนี้ 276, 414, 552 และ 827 เมกะปาสคาล หลังจากนั้นจะนำชิ้นงานที่ได้ไปอบพ่นที่อุณหภูมิ 1300 องศาเซลเซียส เพื่อให้เกิดการขยายตัวของโฟม ด้วยอัตราการให้ความร้อน 30 องศาเซลเซียสต่ออนาที และเผาแซ่ไว้เป็นเวลา 5 นาที เมื่ออุณหภูมิสูงขึ้นจนถึงอุณหภูมิแตกตัว (T_D) ซึ่งอยู่ระหว่างอุณหภูมิแข็งตัวและหลอมเหลว (เหล็กจะอยู่ระหว่าง 1250-1350 องศาเซลเซียส) สารที่ทำให้เกิดลักษณะโฟมทั้งสองจะเกิดการแตกตัว เป็นดังนี้

การทำในลักษณะนี้ทำให้ได้เหล็กกล้าที่มีความหนาแน่นสัมพัทธ์ในช่วง 0.38 ถึง 0.64 การทดสอบแรงอัดกระทำต่อวัสดุพูนทั้งที่ผ่านการอบอ่อนและไม่ได้อบอ่อนที่ความหนาแน่นระดับต่างๆ ทั้งนี้เพื่อจะศึกษาพฤติกรรมการตอบสนองเชิงกลและการดูดซับพลังงาน ผลที่ได้สรุปว่าการอบอ่อนนั้นจะมีผลกระทบสูง เนื่องจากไปลดปริมาณคาร์บอนและเปลี่ยนโครงสร้างของเพอร์ไลต์ไปเป็นเฟอร์ไรต์ การเปลี่ยนโครงสร้างจุลภาคนี้ทำให้มีความเหนียวเพิ่มขึ้น

1.3 ทฤษฎีและหลักการ

ชิ้นงานโลหะพูนทำได้จากผงโลหะหลายชนิดขึ้นอยู่กับการใช้งาน แต่โดยทั่วไปผงโลหะที่ใช้มากที่สุดได้แก่ บรอนซ์ เหล็กกล้าไร้สนิม นิกเกิล นิกเกิลอัลลอย ไทเทเนียม และอะลูมิเนียม ส่วนโลหะที่ใช้กันน้อยได้แก่ โลหะทนไฟ (ทั้งสแตน โมลิบดีนัม แทนทาลัม) และโลหะมีค่า (เงิน ทอง ทองคำขาว)

ในการผลิตตัวกรองจากโลหะนอกกลุ่มเหล็กส่วนใหญ่ จะใช้ผงวัสดุทรงกลมที่ได้จากการอะตอมไมเซชัน (Atomization) ซึ่งบรอนซ์เป็นวัสดุที่นิยมใช้ทำตัวกรอง ชนิดของผงบรอนซ์ที่ใช้ประกอบด้วย 90-92%Cu และ 8-10%Sn ตัวกรองที่ทำจากบรอนซ์นี้มีความหนาแน่น 5.0-5.2 กรัมต่อลูกบาศก์เซนติเมตร การที่ตัวกรองจะมีความสามารถในการซึมผ่านได้มากนั้นต้องทำให้มีขนาดรูพูนที่โตมาก ดังนั้นการเลือกใช้น้ำขนาดอนุภาคก็มีความจำเป็นเช่นกัน

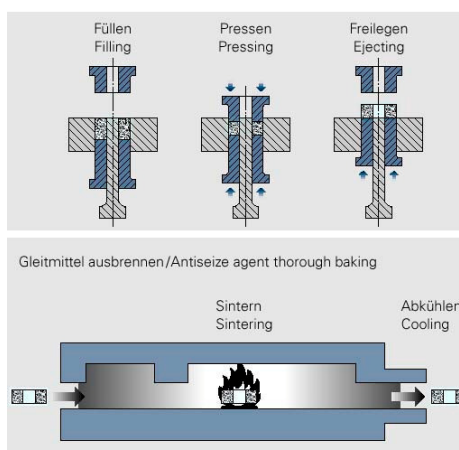
การควบคุมขนาดอนุภาคของผงวัสดุที่ใช้ในการผลิตตัวกรองจะทำให้ได้ขนาดความพูนที่ต้องการ ซึ่งขนาดของความพูนที่ได้โดยทั่วไปจะอยู่ในช่วง 5-125 ไมโครเมตร ตัว

กรองที่ทำจากผงบรอนซ์มีความแข็งแรงดึง (Tensile strength) อยู่ในช่วง 20-140 เมกะปาสกาล (3-20 กิโลปอนด์ต่อตารางนิ้ว) และมีความเหนียว (Ductility) สูงถึง 20% อีลองเกชัน (Elongation)

1.3.1 วิธีการผลิตโลหะพูนทางด้านโลหะกรรมวัสดุผง

วิธีการผลิตโลหะพูนทางด้านโลหะกรรมวัสดุผงนั้น สามารถจะจำแนกวิธีการผลิตที่นิยมทำกันได้ดังต่อไปนี้

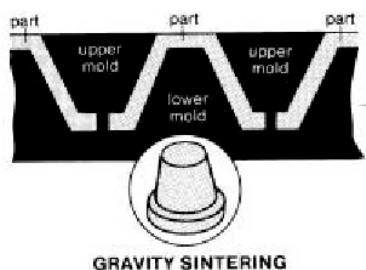
1.3.1.1 การอัดขึ้นรูปและการอบผนึก (Compacting and sintering) (ดังรูปที่ 1.3) วิธีนี้ผงโลหะจะถูกอัดขึ้นรูปในแม่พิมพ์ โดยให้ความดันที่ทำให้ผงอนุภาคเกาะยึดกันที่จุดสัมผัสมีความแข็งแรงเพียงพอ ดังนั้นชิ้นงานสามารถที่จะหยิบจับได้ภายหลังจากที่ออกจากแม่พิมพ์ ชิ้นงานดิบที่ได้นี้จะถูกเรียกว่า “Green” เนื่องจากยังไม่ผ่านการอบผนึก ความแข็งแรงของชิ้นงานจะขึ้นอยู่กับคุณลักษณะของผงโลหะนั้นๆ เช่นการผสม ขนาดอนุภาค รูปร่าง ความบริสุทธิ์ และการอัดขึ้นรูป ภายหลังจากขึ้นรูปแล้ว ชิ้นงานจะถูกนำไปให้ความร้อนหรือถูกอบผนึกในบรรยากาศควบคุมที่อุณหภูมิต่ำกว่าอุณหภูมิการหลอมของโลหะ ซึ่งเพียงพอที่จะทำให้อนุภาคมีพันธะการจับยึดเกิดขึ้น ดังนั้นชิ้นงานจึงมีความแข็งแรงเพิ่มขึ้น วิธีการนี้ถูกประยุกต์สำหรับผลิตชิ้นงานจากบรอนซ์ ข้อดีของวิธีการนี้คือ อัตราการผลิตสูงควบคุมความสามารถในการซึมผ่านได้ดี และผลิตภัณฑ์ที่ได้มีขนาดที่ถูกต้อง

รูปที่ 1.3 การอัดขึ้นรูปและการอบผนึก [http://www.gkn-filters.com]

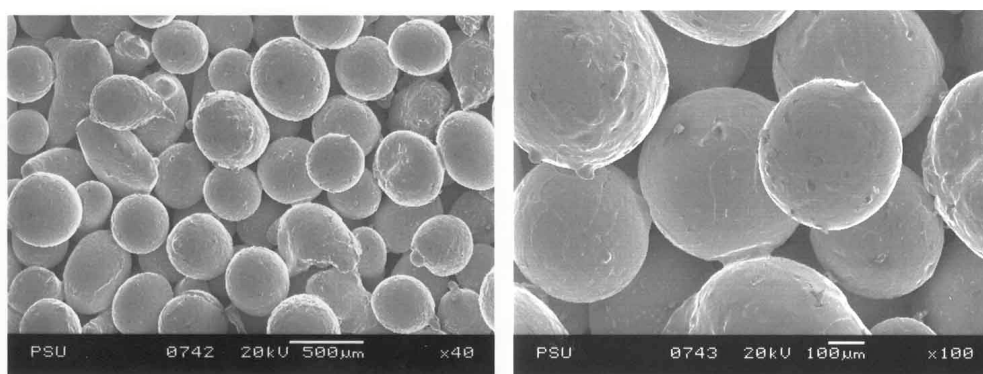
1.3.1.2 การอบผนึกแบบกราวิตี (Gravity sintering) หรือ “Loose powder” (รูปที่ 1.4) การอบผนึกใช้ทำชิ้นงานโลหะพูนจากผง เกิดจากกระจายพันธะจับยึดอย่างง่าย ชิ้นงาน

ที่ผลิตส่วนมากทำจากบรอนซ์ ขั้นตอนแรกในการผลิตบรอนซ์ตัวกรอง คือเติมผงบรอนซ์ทรงกลมเข้าไปในแม่พิมพ์ แม่พิมพ์ถูกทำให้เรียบและสันสะท้อน ผงที่ใช้ในการทดลองได้จากการทำอะตอมไมเซชันของเหลว 90%Cu และ 10%Sn

รูปที่ 1.4 การอบผนึกแบบกราวิตี้ [<http://www.mpif.org>]

แม่พิมพ์ที่นิยมใช้ทำมาจากกราฟไฟต์และเหล็กกล้าไร้สนิม ซึ่งรูปร่างของแม่พิมพ์ขึ้นอยู่กับตัวกรองที่จะนำไปอบผนึก ผงโลหะจะถูกเติมลงไปแม่พิมพ์จนเต็มและนำไปอบผนึกที่อุณหภูมิใกล้เคียงกับอุณหภูมิที่เส้นแข็งตัว (Solidus temperature) ของวัสดุผสมนั้นใช้เวลาประมาณ 30 นาที โดยมีการควบคุมบรรยากาศภายใน ช่วงความพรุนที่ได้จะอยู่ระหว่าง 40-50% ชิ้นงานที่ได้จะมีความแข็งแรงเพียงพอสำหรับทำตัวกรอง เนื่องจากพันธะการจับยึดที่แข็งแรงระหว่างอนุภาคผงทรงกลม (รูปที่ 1.5)

รูปที่ 1.5 โครงสร้างของบรอนซ์พูน

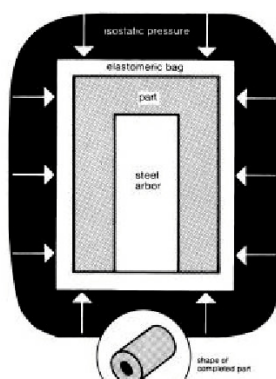
เมื่อพิจารณาการอบผนึกแบบกราวิตี้ของชิ้นงาน วิศวกรจะออกแบบโดยคำนึงถึงรูปร่างชิ้นงานขั้นสุดท้ายที่เสร็จสมบูรณ์อยู่ภายในแม่พิมพ์ และมีรูทางเข้าด้านบนเพื่อใช้เติมผงให้เต็มช่องว่าง รูปร่างที่ขึ้นรูปแล้วนั้นสามารถที่จะเอาออกจากแม่พิมพ์ได้ง่ายหลังการอบผนึก โดย

ออกแบบให้มีมุมเอียง 1 องศา ที่ด้านข้างของชิ้นงานสำหรับนำชิ้นงานออกจากแม่พิมพ์ ซึ่งแปรผันกับความลึกและเกรดวัสดุ ตัวอย่างสมบัติของวัสดุตัวกรองจากผงบรอนซ์แสดงในตารางที่ 1.2

ตารางที่ 1.2 สมบัติของวัสดุตัวกรอง 4 เกรด ผลิตแบบ loose powder โดยการอบผนึกผงบรอนซ์รูปทรงกลม [ASM, 1990]

Particle size of spherical powder particles		Tensile strength		Recommended minimum filter thickness		Largest dimensions of particles retained, μm	Viscous permeability coefficient, m^2
Mesh Range	Range in μm	MPa	ksi	mm	in		
20-30	850-600	20-22	2.9-3.2	3.2	0.125	50-250	2.5×10^{-4}
30-40	600-425	25-28	3.6-4.1	2.4	0.095	25-50	1×10^{-4}
40-60	425-250	33-35	4.8-5.1	1.6	0.063	12-25	2.7×10^{-5}
80-120	180-125	33-35	4.8-5.1	1.6	0.063	2.5-12	9×10^{-6}

1.3.1.3 การอัดขึ้นรูปทุกทิศทาง (Isostatic compaction) กระบวนการนี้จะใช้แรงดันที่สม่ำเสมออัดแม่พิมพ์ซึ่งเป็นวัสดุที่ให้ตัวได้ในทุกทิศทาง จนผงโลหะที่บรรจุอยู่ภายในถูกอัดขึ้นรูป วิธีการนี้ใช้เฉพาะในการผลิตชิ้นส่วนที่มีอัตราส่วนระหว่างความยาวและขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางที่มีค่าสูง ในระบบนี้โดยทั่วไปจะประกอบด้วยภาชนะเก็บความดันที่ถูกออกแบบมาเพื่อบรรจุของไหลความดันสูง แม่พิมพ์ที่ให้ตัวได้และแกนกลาง (Arbors) ในกรณีชิ้นงานเป็นท่อหรือมีรูปทรงพิเศษ ดังรูปที่ 1.6 แม้ว่าชิ้นงานพูนส่วนมากจะทำที่อุณหภูมิห้อง แต่การเลือกใช้ปรับความดันของของไหลและแม่พิมพ์ที่เหมาะสมก็จะทำให้กระบวนการนี้สามารถทำได้ที่อุณหภูมิสูง (Hot isostatic pressing) ชิ้นงานคืบที่ได้จะนำไปอบผนึกในขั้นตอนต่อไป

รูปที่ 1.6 การอัดขึ้นรูปทุกทิศทาง [<http://www.mpif.org>]

1.3.1.4 การทำแผ่นบาง (Sheet making) วิธีการทำโลหะพรมเป็นแผ่นบางสามารถที่จะทำกับเหล็กกล้าไร้สนิม บรอนซ์ นิกเกิล นิกเกิลอัลลอย และไทเทเนียม แผ่นบางจะทำได้โดยการรีดผงโลหะโดยตรง หรือการอบผนึกแบบกราวตีผงโลหะในอากาศที่ดันและกว้าง ความพรมกำหนดได้จากการเลือกขนาดผงอนุภาคที่เหมาะสมแผ่นโลหะพรมที่ผลิตได้จะมีความหนาอยู่ระหว่าง 1.5-3 มิลลิเมตร ($\frac{1}{16}$ - $\frac{1}{8}$ นิ้ว) และมีขนาดตั้งแต่ 60-150 เซนติเมตร (20-60 นิ้ว) แผ่นบางนี้สามารถที่จะถูกตัดเหมือน ภูกรีต และเชื่อมเป็น โครงสร้างต่างๆ ได้

1.3.1.5 การพ่นโลหะ (Metal spraying) โครงสร้างโลหะพรมแบบนี้จะทำโดยการพ่นน้ำโลหะเหลวไปยังพื้นผิวแบบซึ่งควบคุมความพรมโดยสภาวะของการพ่น

1.3.1.6 การเคลือบโลหะ (Metal coating) ผงโลหะจะถูกผสมเข้ากับสารยึดชนิดพิเศษเพื่อทำเป็น slurry ที่สามารถใช้ขึ้นรูปขึ้นส่วน จากนั้นนำไปอบผนึกเพื่อกำจัดสารยึดและให้ได้รับความพรม

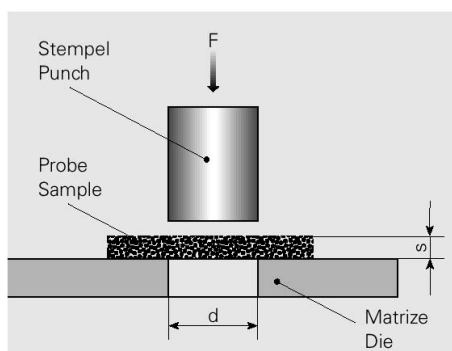
1.3.1.7 การฉีดขึ้นรูป (Metal injection molding) วิธีนี้ทำโดยการผสมผงโลหะเข้ากับสารยึดที่เป็นสูตรเฉพาะจำนวนหนึ่ง เพื่อให้เป็นวัสดุที่มีความหนืดสำหรับการฉีดที่ความดันสูง ความหนาแน่นในการขึ้นรูปจะขึ้นอยู่กับคุณลักษณะของของวัสดุและการออกแบบแม่พิมพ์ฉีดขึ้นรูปของแต่ละชิ้นงาน เนื่องจากมีการหดตัวมากเกิดขึ้นในระหว่างการกำจัดสารยึดออก ดังนั้นอุปกรณ์การกำจัดสารยึดและการอบผนึกจึงมีความจำเป็นสำหรับการผลิตวัสดุโดยวิธีการนี้

1.3.2 คุณลักษณะที่สำคัญของตัวกรองโลหะพรม

1.3.2.1 ความแข็งแรงเชิงกล (Mechanical strength) มีอิทธิพลกับอัตราส่วนของพื้นที่ต่อความหนาของตัวกรองขนาดใหญ่ โดยเฉพาะภายใต้สภาวะความดันสูง ความแข็งแรงเชิงกลเป็นเครื่องบ่งชี้ที่เชื่อถือได้ของพันธะการจับยึดระหว่างอนุภาค เมื่อเปรียบเทียบกับวัสดุ

ตัวกรองที่ไม่ใช่โลหะ ตัวกรองแบบโลหะมีความแข็งแรงมากเพียงพอและทนต่อการแตกหักในการใช้งาน ที่พิเศษคือวัสดุตัวกรองส่วนมากจะมีความเหนียวแน่นเพียงพอ เพื่อป้องกันการแตกหักภายใต้แรงกระแทกหรือด้วยความร้อน

Hoffman และ Kapoor (1976) กล่าวว่า การทดสอบความแข็งแรงเฉือน เป็นวิธีการที่นิยมใช้สำหรับการกำหนดความแข็งแรงเชิงกลของวัสดุตัวกรอง แสดงดังรูปที่ 1.7 ซึ่งสามารถคำนวณค่าความแข็งแรงเฉือนได้จากสมการที่ 1.4

รูปที่ 1.7 การทดสอบแรงเฉือนแบบ blanking-shear tests [<http://www.gkn-filters.com>]

$$\tau = \frac{F}{A} = \frac{F}{\pi \cdot d \cdot s} \quad (1.4)$$

- เมื่อ τ คือ ความแข็งแรงเฉือนของชิ้นงาน (MPa)
 F คือ แรงกระทำที่วัดได้ (N)
 A คือ พื้นที่ผิว (mm^2)
 d คือ เส้นผ่าศูนย์กลาง (mm)
 s คือ ความหนาของชิ้นงาน (mm)

สถาบัน MPIF (1994) ได้ตีพิมพ์เอกสารวิธีการทดสอบมาตรฐานสำหรับผงโลหะและผลิตภัณฑ์ทางโลหะกรรมวัสดุผงขึ้นมา โดยได้กำหนดวิธีการสำหรับหาสมบัติของผงตัวกรองบรอนซ์ไว้ใน MPIF Standard 39 Issued 1968, Revised 1983 ซึ่งในส่วนของการทดสอบความแข็งแรงเชิงกลนั้นมีการรับแรงในลักษณะการตัด

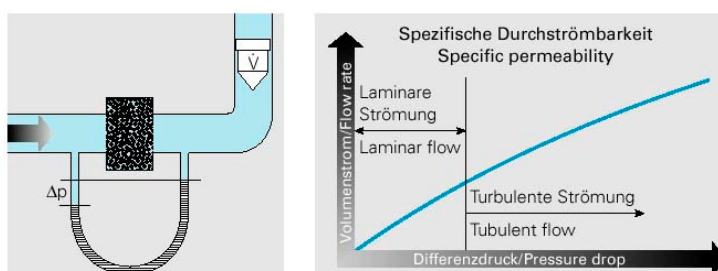
1.3.2.2 ความสามารถในการให้ของไหลซึมผ่าน (Permeability) จะถูกกำหนดโดยวิธีการทดสอบที่ได้อธิบายไว้ใน ISO4022 (รูปที่ 1.8) ความดันที่ลดลง และอัตรา

ปริมาณการไหล วัดโดยให้ของไหลทดสอบที่ทราบความหนืดและความหนาแน่นไหลผ่านชั้นทดสอบ เมื่อใดการไหลของของไหลหนืดมากขึ้นจะใช้สมการ Darcy's law (สมการที่ 1.5)

$$\frac{\Delta P}{e} = \frac{Q \cdot \eta}{A \cdot \psi_v} \quad (1.5)$$

- เมื่อ ΔP คือ ความดันที่ลดลง (Pa)
 e คือ ความหนาของชั้นทดสอบ (m)
 A คือ พื้นที่หน้าตัดของชั้นทดสอบ (m^2)
 η คือ ความหนืดพลวัตของไหลทดสอบ (kg/m.s), (Pa.s)
 Q คือ อัตราการไหลของของไหล (m^3/s) เท่ากับอัตราการไหลโดยมวลของของไหลหารด้วยความหนาแน่น (ρ) ของของไหล
 ψ_v คือ สัมประสิทธิ์การซึมผ่าน (m^2)

รูปที่ 1.8 การทดสอบความสามารถในการให้ของไหลซึมผ่าน [http://www.gkn-filters.com]

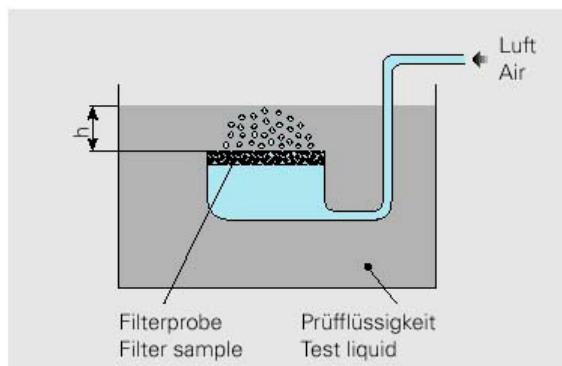
1.3.2.3 การกักเก็บอนุภาคของแข็ง (Solid particle retention) โดยการให้ตะกอนแขวนลอยของอนุภาคที่ทราบขนาดไหลผ่านตัวกรอง จากนั้นกำหนดค่าตัวกรองด้วยขนาดของอนุภาคที่ถูกกักเก็บได้โดยตัวกรอง แต่เมื่อขนาดอนุภาคที่แขวนลอยถูกปล่อยให้ไหลผ่านตัวกรองโลหะที่มีความหนามาก ตัวกรองไม่เพียงแต่เก็บอนุภาคที่โตกว่าขนาดที่ให้แต่ยังสามารถกักเก็บอนุภาคที่มีขนาดเล็กกว่าด้วย

วิธีการที่ใช้กันกว้างขวางสำหรับหาค่าประมาณของการกักเก็บอนุภาค คือ การทดสอบฟองอากาศประเมินขนาดรูพรุน รูปแบบของการทดสอบนี้ตีพิมพ์ในมาตรฐาน ISO4003 (รูปที่ 1.9) ชั้นตัวอย่างทดสอบจะถูกแช่ลงในของเหลวทดสอบ แล้วปล่อยอากาศไหลเข้ามาทางด้าน

ล่างของชั้นงานภายใต้แรงดันที่ค่อยๆ เพิ่มขึ้นจนทำให้เกิดฟองอากาศ ดังนั้นฟองอากาศที่ถูกพ่นออกมาครั้งแรกจากผิวหน้าของชั้นงานคือขนาดของรูพรุน โดสุดซึ่งคำนวณได้จากสมการที่ 1.6

$$d = \frac{4 \cdot \gamma}{p} \quad (1.6)$$

- เมื่อ d คือ ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางรูพรุน โดสุด (m)
 γ คือ ความตึงผิวของของเหลวทดสอบ (N/m)
 p คือ ค่าความแตกต่างของความดันที่ผ่านชั้นงานทดสอบ (Pa) เท่ากับ $p_g - p_i$ เมื่อ p_g คือ ความดันของก๊าซ และ p_i เท่ากับ $9.81\rho h$ เมื่อ ρ คือ ความหนาแน่นของของเหลว (kg/m^3) และ h คือ ระยะห่างระหว่างผิวหน้าบนสุดของชั้นงานทดสอบกับระดับของของเหลวทดสอบ (m)

รูปที่ 1.9 การทดสอบฟองอากาศประเมินขนาดรูพรุนแบบ bubble-point tests

[<http://www.gkn-filters.com>]

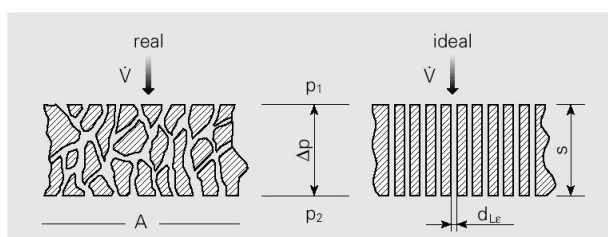
1.3.2.4 ความต้านทานการกัดกร่อนของสภาวะแวดล้อม (Resistance to environmental attack) โดยตัวกรองที่ทำจากบรอนซ์จะทนการกัดกร่อนจาก gasoline, benzol, น้ำมันทุกชนิด กรดคาร์บอนิก (Carbonic acid) น้ำสะอาด การนำไปใช้ในอากาศ (Oxidizing gases) สามารถทนอุณหภูมิได้สูงถึง 180 องศาเซลเซียส หรือไนรีดิวซิงก๊าซ (Reducing gases) ทนอุณหภูมิได้สูงถึง 400 องศาเซลเซียส

1.3.2.5 ขนาดรูพรุนเฉลี่ย (Average CCE pore diameter) ค่าขนาดเฉลี่ยเป็นขนาดเสมือนกำหนดไว้เพื่ออธิบายถึงวัสดุตัวกรองใดๆ ให้ชัดเจนขึ้น โดยกำหนดขนาดของรูพรุนให้เป็นหลอดรูปทรงกระบอกซึ่งสามารถลดความดันลงได้เหมือนกับวัสดุตัวกรอง (รูปที่ 1.10) ในกรณีนี้ความยาวของหลอดจะสอดคล้องกับความหนาของวัสดุตัวกรอง ซึ่งคำนวณได้จากสมการที่ 1.7

$$d_{L\varepsilon} = \sqrt{\frac{32 \cdot e \cdot Q \cdot \eta}{A \cdot \Delta P \cdot \varepsilon}} \quad (1.7)$$

- เมื่อ $d_{L\varepsilon}$ คือ ขนาดรูพรุนเฉลี่ย (m)
 η คือ ความหนืดพลวัตของไหลทดสอบ (kg/m.s), (Pa.s)
 e คือ ความหนาของตัวกรอง หรือความยาวของหลอด (m)
 Q คือ อัตราการไหลของของไหล (m^3/s)
 ΔP คือ ความดันที่ลดลง (Pa)
 A คือ พื้นที่ผิวตัวกรอง (m^2)
 ε คือ ความพรุน (%) ซึ่งคำนวณได้จากสมการที่ 1.8

$$\varepsilon = \frac{\rho_{\text{solid}} - \rho_{\text{porous}}}{\rho_{\text{solid}}} \times 100\% \quad (1.8)$$

รูปที่ 1.10 การหาขนาดรูพรุนเฉลี่ย [<http://www.gkn-filters.com>]

1.3.3 การอบผนึก (Sintering)

การอบผนึกเป็นกระบวนการทางความร้อนที่ใช้ในการเชื่อมอนุภาคเข้าด้วยกัน

1.3.3.1 หลักมูลการอบผนึก (Sintering fundamentals) การอบผนึกเป็นการทำให้อนุภาคเชื่อมติดกันที่อุณหภูมิสูง อาจเกิดขึ้นที่อุณหภูมิต่ำกว่าจุดหลอมเหลวของวัสดุนั้นๆ โดยการเคลื่อนที่ของอะตอมในสถานะของแข็ง แต่ในวัสดุหลายชนิดจะเกี่ยวกับการฟอร์มตัวของเฟสของเหลว เมื่อพิจารณาโครงสร้างในระดับจุลภาค การเพิ่มขนาดของคอคออด (neck growth) ที่เชื่อมต่อกันบริเวณจุดสัมผัสของอนุภาคสองอนุภาค

อนุภาคเชื่อมต่อกันโดยการเคลื่อนที่ของอะตอม การเชื่อมต่อกันของอนุภาคเป็นการกำจัดพลังงานพื้นผิวที่มีอยู่สูงของผงวัสดุ ปริมาณพลังงานพื้นผิวต่อหน่วยปริมาตรขึ้นกับส่วนกลับของขนาดอนุภาค และการประเมินพลังงานพื้นผิวประเมินจากพื้นที่ผิวของอนุภาค ดังนั้นอนุภาคขนาดเล็กมีพื้นที่ผิวมากกว่าจึงมีพลังงานพื้นผิวมากกว่าทำให้อบผนึกได้เร็วกว่า อย่างไรก็ตามไม่ใช่พลังงานพื้นผิวทุกอย่างที่ใช้ได้สำหรับการอบผนึก สำหรับของแข็งที่มีลักษณะเป็นผลึกบริเวณสัมผัสระหว่างอนุภาคทั้งหมดกลายเป็นของเกรน ดังนั้นในกรณีนี้จึงเกี่ยวข้องกับพลังงานขอบเกรน ขอบเกรนซึ่งมีความสำคัญต่อการเคลื่อนที่ของอนุภาคจัดเป็นข้อบกพร่องชนิดหนึ่งดังนั้นภายในบริเวณนี้จึงมีการเคลื่อนที่ของอะตอมสูง กลไกของการอบผนึกอธิบายได้ในรูปของเส้นทางการเคลื่อนที่ของอะตอมทำให้เกิดการไหลของมวล สำหรับผงโลหะกลไกการอบผนึกเป็นกระบวนการแพร่ผ่านพื้นผิว แพร่ผ่านขอบเกรน หรือแพร่ผ่านแลตทิซของผลึก ขั้นตอนกระบวนการอบผนึกอธิบายได้โดยใช้วิธีการทางคณิตศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับแรงขับและจลนศาสตร์

การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างขณะอบผนึกมีความสัมพันธ์กับการเพิ่มขนาดของคอคออดที่ขึ้นกับกลไกการเคลื่อนที่ (transport mechanisms) ที่ส่วนใหญ่เป็นกระบวนการแพร่ และการแพร่เป็นกระบวนการที่กระตุ้นด้วยความร้อนได้ (thermally activated) และจำเป็นต้องใช้พลังงานสำหรับการเคลื่อนที่ของอะตอม การที่อะตอมจะเคลื่อนที่ได้ขึ้นกับอะตอมนั้นมีพลังงานมากกว่าหรือเท่ากับพลังงานกระตุ้นที่ทำให้อะตอมแยกตัวเป็นอิสระจากตำแหน่งปัจจุบัน และเคลื่อนเข้าไปยังตำแหน่งที่ว่าง (vacant site) จำนวนตำแหน่งว่างและจำนวนอะตอมที่มีพลังงานเพียงพอที่จะเคลื่อนที่เข้าไปในตำแหน่งเหล่านั้นแปรตามความสัมพันธ์อาร์เรเนียส (Arrhenius temperature relation) ดังนี้

$$N/N_0 = \exp(-Q/RT) \quad (1.9)$$

เมื่อ N/N_0 คือ อัตราส่วนของจำนวนตำแหน่งว่างหรือจำนวนอะตอมที่ถูก
กระตุ้นต่อจำนวนอะตอมทั้งหมด

Q คือ พลังงานกระตุ้น

R คือ ค่าคงที่แก๊ส

T คือ อุณหภูมิสัมบูรณ์ ที่อุณหภูมิสูงการอบผนึกเร็วขึ้นเพราะจำนวน
อะตอมที่ถูกกระตุ้นและตำแหน่งว่างเพิ่มขึ้น

ขณะอบผนึกพื้นที่ผิวของอนุภาคลดลงอย่างรวดเร็วจากพื้นที่ผิวเริ่มต้น (S_0) ปริมาณพื้นที่ผิวที่เปลี่ยนแปลง (ปริมาณพื้นที่ผิวเริ่มต้นลบด้วยปริมาณพื้นที่ผิวสุดท้าย) ส่วนด้วยพื้นที่ผิวเริ่มต้นวัดอยู่ในรูปของพารามิเตอร์แบบไม่มีหน่วย ($\Delta S/S_0$) และพารามิเตอร์นี้เป็นตัวบอกปริมาณการอบผนึก การวัดพื้นที่ผิววัดได้หลายวิธี เช่น วัดโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ทางจุลภาค (microscopic analysis) วัดปริมาณการดูดซับแก๊ส (gas adsorption) หรือวัดความสามารถการซึมผ่านได้ของแก๊ส (gas permeability)

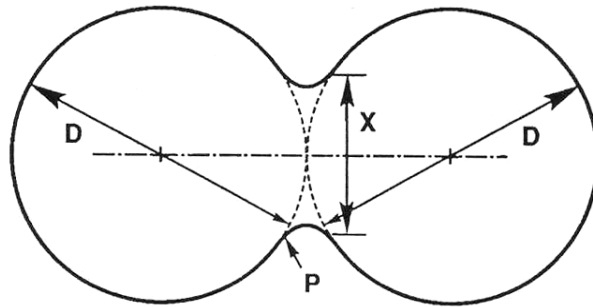
การวัดปริมาณการอบผนึกวิธีอื่นๆ เช่น การหาอัตราส่วนขนาดคอคอดสัมผัส X/D ซึ่งกำหนดจากขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางของคอคอดหารด้วยเส้นผ่าศูนย์กลางของอนุภาค ดังแสดงในรูปที่ 1.11 เมื่อคอคอดมีขนาดใหญ่ขึ้นส่งผลให้ขนาดของชิ้นงานหลังการอบผนึกหดตัวลง มีความหนาแน่นเพิ่มขึ้นและความแข็งแรงเพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตามการเพิ่มขนาดของคอคอดระหว่างอนุภาคทำให้พื้นที่ผิวลดลงเกิดขึ้นในชิ้นงาน โดยปราศจากการหดตัวขณะปรับปรุงสมบัติให้ดีขึ้น การเปลี่ยนแปลงชนิดอื่นที่เกิดขึ้นพร้อมกับการเพิ่มขนาดของคอคอดแสดงไว้ในรูปที่ 1.12 สำหรับที่อุณหภูมิสองค่า การหดตัว ($\Delta L/L_0$) เป็นการเปลี่ยนแปลงความยาวของชิ้นงานหลังอบผนึกส่วนด้วยความยาวเริ่มต้นหรือก่อนอบผนึก การหดตัวทำให้ชิ้นงานแน่นตัวขึ้นจากความหนาแน่นกรีน (ρ_G) ไปเป็นความหนาแน่นหลังอบผนึก (ρ_S) ดังความสัมพันธ์

$$\rho_S = \rho_G / (1 - \Delta L/L_0)^3 \quad (1.10)$$

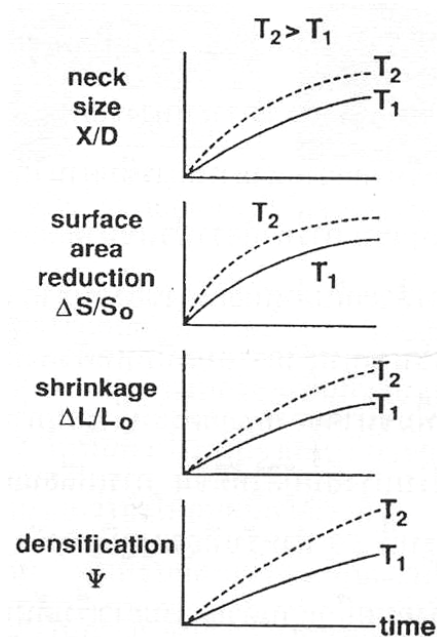
พารามิเตอร์การแน่นตัว (หรือ densification parameter, แทนด้วย Ψ) คือการเปลี่ยนแปลงความหนาแน่นเนื่องจากการอบผนึกส่วนด้วยการเปลี่ยนแปลงที่จำเป็นเพื่อให้ได้ชิ้นงานแข็งที่ปราศจากรูพรุน โดยพารามิเตอร์การแน่นตัวมีค่าดังนี้

$$\Psi = (\rho_s - \rho_G) / (\rho_T - \rho_G) \quad (1.11)$$

เมื่อ ρ_T คือความหนาแน่นทางทฤษฎี จะเห็นได้ว่าการวัดค่าปริมาณการแน่นตัว ความหนาแน่นสุดท้ายขนาดคอคอด พื้นที่ผิว และการหดตัว ล้วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการกำจัดรูพรุนขณะอบแห้ง

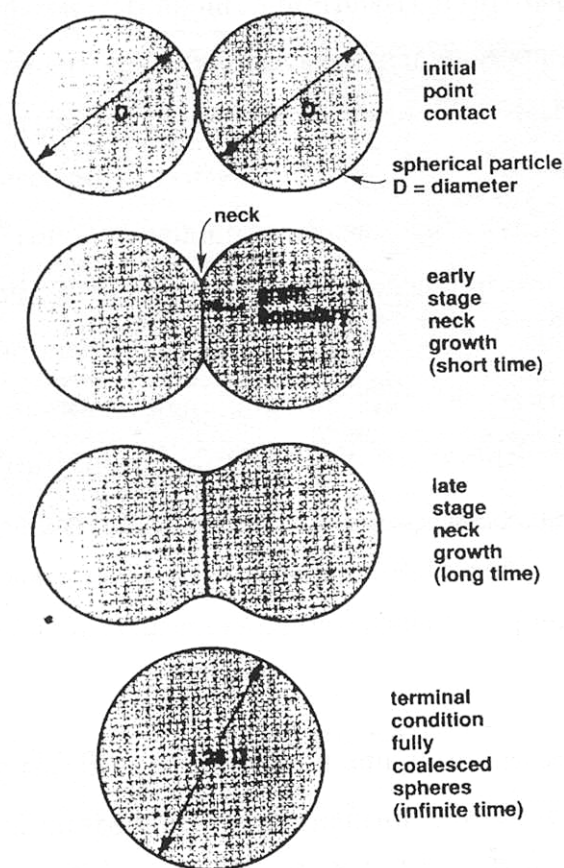
รูปที่ 1.11 การอบแห้งอนุภาคทรงกลมขนาดคอคอด X ขนาดอนุภาค D และเส้นรอบคอคอดมีรัศมี p [German, 1994]

รูปที่ 1.12 ผลของเวลาในการอบแห้งต่ออัตราส่วนขนาดคอคอด พื้นที่ผิวที่ลดลง การหดตัว และการแน่นตัว [German, 1994]

1.3.3.2 ทฤษฎีการอบผนึก (Sintering theory)

1.3.3.2.1 แนวคิดพื้นฐาน (Basic concept) พิจารณาบริเวณจุดสัมผัสของอนุภาคทรงกลมสองอนุภาคในรูปที่ 1.13 (ภาพบนสุด) โดยทั่วไปในการอัดแน่นผงอนุภาคแต่ละอนุภาคมีบริเวณสัมผัสหลายกับอนุภาคอื่นได้หลายบริเวณ พันธะระหว่างอนุภาคที่บริเวณสัมผัสขยายโตขึ้นและรวมตัวกัน (merge) เมื่อการอบผนึกดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง ที่แต่ละจุดสัมผัสของอนุภาคเกิดเป็นขอบเกรนโตขึ้นมาแทนที่บริเวณรอยต่อระหว่างเฟสของแข็งและไอ (solid-vapor interface) ดังรูปที่ 1.13 การอบผนึกเป็นเวลานานทำให้อนุภาคสองอนุภาครวมเป็นหนึ่งอนุภาคขนาดใหญ่มีเส้นผ่าศูนย์กลางเป็น 1.26 เท่าของขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางของอนุภาคเมื่อเริ่มต้น

รูปที่ 1.13 แบบจำลองการอบผนึกอนุภาคทรงกลมสองอนุภาคที่พัฒนาพันธะระหว่างอนุภาคเริ่มต้นจากจุดสัมผัส การเพิ่มขนาดของคอคอดสร้างขอบเกรนที่รอยต่อระหว่างอนุภาค และในที่สุดรวมเป็นหนึ่งอนุภาคใหญ่ [German, 1994]

ขั้นตอนการอบผนึกเริ่มต้นจากขั้นตอนแรก (initial stage) ที่คอคอดระหว่างอนุภาคมีการเพิ่มขนาดอย่างรวดเร็ว ขั้นตอนที่ต่อมาเรียกว่าขั้นตอนกลาง (intermediate stage) โครงสร้างรูพรุนราบเรียบขึ้นและมีการเชื่อมต่อกันของรูพรุนเป็นลักษณะทรงกระบอก (cylindrical nature) ขณะที่สมบัติของชิ้นงานมีการพัฒนา ในช่วงท้ายของขั้นตอนกลางเกิดการโตของเกรน (grain growth) ส่งผลให้เกรนมีขนาดใหญ่ขึ้นและจำนวนเกรนลดน้อยลง กรณีเกิดขึ้นพร้อมกับการแยกตัวออกไปอยู่โดดเดี่ยวของรูพรุนและอัตราการอบผนึกช้าลง

เมื่อความพรุนหดตัวลงประมาณ 8% (หรือความหนาแน่นทางทฤษฎี 92 %) ทำให้โครงข่ายรูพรุนเปิดไม่เสถียร จากรูปลักษณะโครงข่ายของรูพรุน ณ จุดนี้ทำให้รูพรุนรูปทรงกระบอกยุบตัวลง (collapse) กลายเป็นทรงกลม ซึ่งไม่มีประสิทธิภาพในการทำให้เกรนโตช้าลง การที่เห็นรูพรุนเดี่ยวปรากฏขึ้นแสดงว่าขั้นตอนการอบผนึกมาถึงขั้นตอนสุดท้ายแล้ว ขณะเดียวกันอัตราการแน่นตัวช้าลงก๊าซที่ค้างอยู่ในรูพรุนเป็นตัวกำหนดความหนาแน่นสุดท้ายของชิ้นงาน ดังนั้นการอบผนึกในสุญญากาศ จึงทำให้ได้ความหนาแน่นสูงขึ้นตรงเท่าที่โลหะยังไม่เกิดการระเหย

ขั้นตอนการอบผนึกยังไม่มีการแบ่งอย่างชัดเจน แต่พอจะแยกออกจากกันตามลักษณะที่เกิดขึ้นได้ดังนี้ ขั้นตอนที่แรกเกี่ยวกับโครงสร้างจุลภาคที่มีความแตกต่างระหว่างความโค้งมาก (curvature gradient) ทั้งอัตราส่วนขนาดคอคอดและการหดตัวมีค่าน้อย และขนาดเกรนไม่โตกว่าขนาดอนุภาคในตอนเริ่มต้น ในขั้นตอนกลางรูพรุนมีความราบเรียบมากขึ้นและมีความหนาแน่นประมาณ 70-92 % ของความหนาแน่นทฤษฎี และมีการโตของเกรนดังนั้นเกรนจึงมีขนาดใหญ่กว่าขนาดอนุภาคเริ่มต้น เมื่อถึงขั้นตอนสุดท้ายของการอบผนึกรูพรุนมีลักษณะเป็นทรงกลมและปิดและเห็นการโตของเกรนอย่างชัดเจน

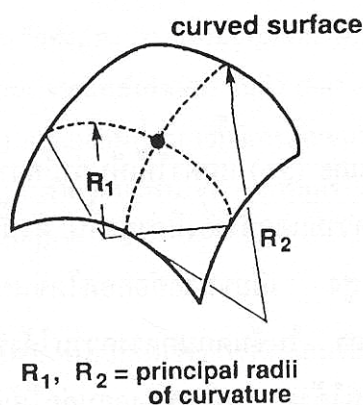
จากสมการลาปลาซ (Laplace equation) กำหนดให้ความเค้น (σ) เกี่ยวกับผิวโค้งมีค่าดังนี้

$$\sigma = \gamma (R_1^{-1} + R_2^{-1}) \quad (1.12)$$

เมื่อ γ คือความตึงผิว (surface tension) R_1 และ R_2 เป็นรัศมีหลักของผิวโค้ง รูปที่ 1.14 เป็นรูปวาดแสดงให้เห็นจุดต่างๆ บนผิวโค้งรวมทั้งรัศมีทั้งสองคือค่า R_1 และ R_2 เมื่อรัศมีหลักตั้งอยู่ภายในมวลใช้เครื่องหมายบวกสำหรับค่ารัศมี ดังนั้นพื้นที่ผิวที่เว้าเข้าข้างในจะมีเครื่องหมายเป็นลบ และพื้นที่ผิวที่เรียบจะไม่มีค่าความเค้น ดังนั้นขณะอบผนึกให้กับพื้นผิวใดๆ ที่โค้งขึ้น (bump) หรือเว้าลง (dip) จะราบเรียบ (flatten) ขึ้นเมื่อเวลาผ่านไป

พิจารณาขั้นตอนแรกของการอบผนึกเป็นตัวอย่างเพื่อการลงใช้สมการลาปลาซ บริเวณคอคอดสามารถวาดภาพให้ง่ายดังแสดงในรูปที่ 1.11 และขยายสเกลออกเป็นระดับอะตอม ในรูปที่ 1.15 บริเวณที่เรียกว่าพื้นผิวคือบริเวณที่พันธะอะตอมขาดจากกัน ขอบเกรนก็จัดเป็นบริเวณบกพร่องอย่างหนึ่ง ดังนั้นบริเวณคอคอดมีโอกาที่จะขาดจากกันสูง ที่ระยะต่างๆ ตามพื้นผิวห่างจากคอคอด ความโค้งมีค่าคงที่ ทั้ง R_1 และ R_2 มีค่าเท่ากับรัศมีของอนุภาคทรงกลมคือ $D/2$ ดังนั้นจากสมการที่ (1.12) จะได้

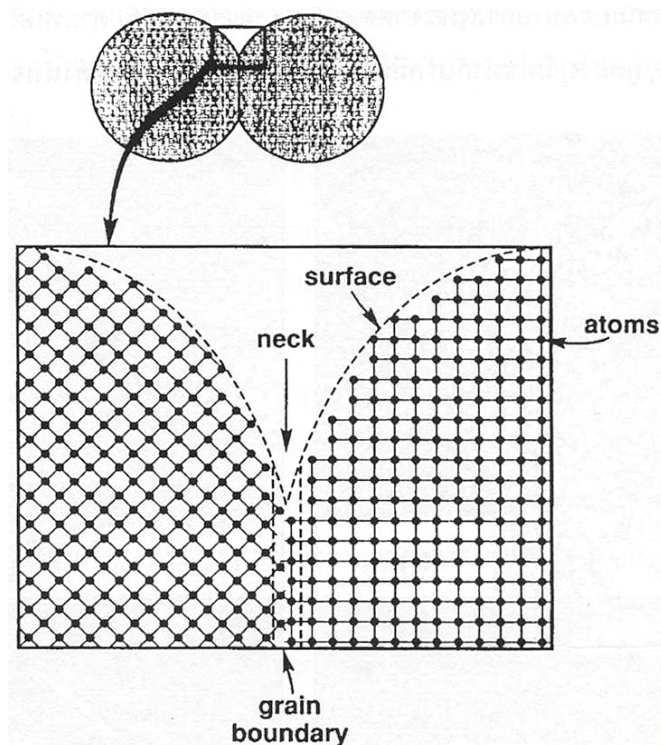
รูปที่ 1.14 ลักษณะความโค้งบนพื้นผิวโค้งที่บอกในรูปของรัศมีหลักสองค่า [German, 1994]

$$\sigma = 4\gamma / D \quad (1.13)$$

โดยการประมาณรูปร่างของคอคอดเป็นวงกลมด้วยรัศมี p เมื่อ p มีค่าประมาณเท่ากับ X^2/D ดังนั้นพื้นที่ผิวโค้งของคอคอดทำให้ความเค้นมีค่าดังนี้

$$\sigma = \gamma \left(\frac{1}{X} - \frac{D}{X^2} \right) \quad (1.14)$$

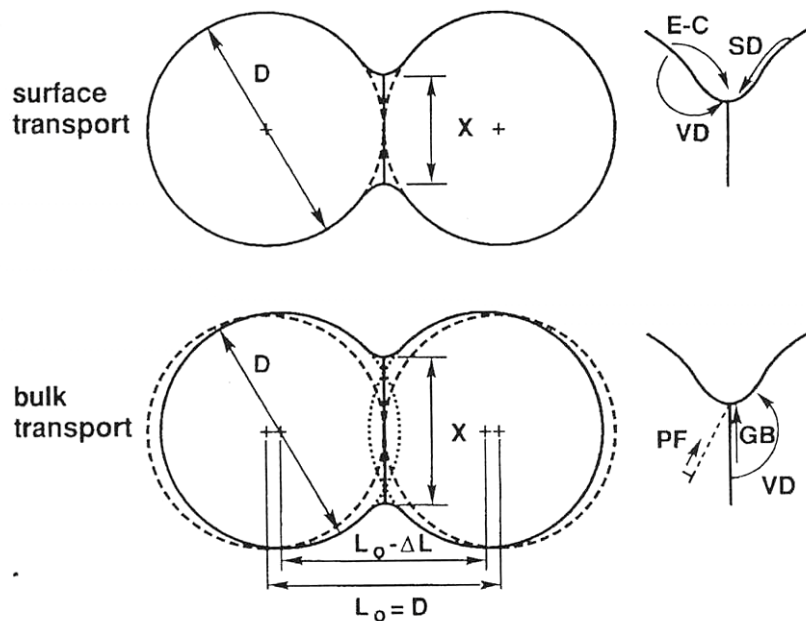
การเปรียบเทียบสมการที่ (1.13) และ (1.14) แสดงให้เห็นว่ามีความแตกต่างระหว่างความเค้นในบริเวณคอคอดสูง ยิ่งคอคอดมีขนาดเล็กความแตกต่างยิ่งมีค่าสูงขึ้น ดังนั้นยิ่งระยะห่างมีค่าน้อยยิ่งมีแรงขับสำหรับการไหลของมวลไปยังคอคอดสูง เมื่อขนาดคอคอดโตขึ้น ความแตกต่างระหว่างความโค้งผ่นคลายลงและกระบวนการอบผนึกช้าลง ในขั้นตอนกลางความโค้งที่อยู่รอบรูพรุนทรงกระบอกทำให้เกิดแรงขับและในขั้นตอนสุดท้ายความโค้งรอบรูพรุนทรงกลมก่อให้เกิดการหดตัว

รูปที่ 1.15 ระดับอะตอมแสดงพันธะระหว่างอนุภาคจากการอบผนึก อะตอมที่ไม่เรียงอยู่ในแนวเส้นเดียวกันกลายเป็นขอบเกรน คอคอดคือบริเวณที่มีการขาดกัน เกิดขึ้นโดยกระบวนการเคลื่อนที่ [German, 1994]

กลไกการการเคลื่อนที่เป็นตัวกำหนดการไหลของมวลที่เกิดขึ้นตามแรงขับ กลไกการเคลื่อนที่แบ่งเป็นสองประเภทคือ การเคลื่อนที่ตามพื้นผิว (surface transport) และการเคลื่อนที่แบบมวลรวม (bulk transport) ทั้งสองกลไกประกอบด้วยกลไกระดับอะตอมที่สนับสนุนให้เกิดการไหลของมวลดังแสดงด้วยอนุภาคทรงกลมสองอนุภาคในรูปที่ 1.16

การเคลื่อนที่ตามพื้นผิวเกี่ยวข้องกับการเพิ่มขนาดของคอคอดโดยปราศจากการเปลี่ยนแปลงระยะต่างๆ ภายในอนุภาค (นั่นคือ ไม่มีการหดตัวและไม่มีการแน่นตัวเกิดขึ้น) ทั้งนี้เนื่องจากการไหลของมวลเริ่มต้นและสิ้นสุดที่พื้นผิวของอนุภาค ในขณะที่อบผนึกที่ควบคุมโดยการเคลื่อนที่ตามพื้นผิวมีกระบวนการสำคัญสองกระบวนการที่เกิดขึ้นขณะอบผนึกคือการแพร่ตามพื้นผิวและการระเหย-การควบแน่น การแพร่ตามพื้นผิวมีความสำคัญในการอบผนึกโลหะหลายชนิดที่อุณหภูมิต่ำ รวมทั้งการอบผนึกเหล็กด้วย ส่วนการระเหย-การควบแน่นไม่เกิดที่อุณหภูมิต่ำแต่มีความสำคัญต่อการอบผนึกโลหะที่มีความเสถียรต่ำ เช่น ตะกั่ว

รูปที่ 1.16 แบบจำลองกลไกการอบผนึกทั้งสองประเภทในอนุภาคทรงกลม กลไกการเคลื่อนที่ตามพื้นผิวใช้สำหรับการเพิ่มขนาดของคอคอดโดยมวลเคลื่อนที่จากแหล่งกำเนิดที่พื้นผิว (E-C = การระเหย - การควบแน่น, SD = การแพร่ตามพื้นผิว, VD = การแพร่ในเนื้อวัสดุ) การเคลื่อนที่มวลรวมมีการเพิ่มขนาดของคอคอดโดยแหล่งมวลจากข้างใน (PF = การไหลแบบพลาสติก, GB = การแพร่ตามขอบเกรน, VD = การแพร่ในเนื้อวัสดุ) ดังนั้นเฉพาะกลไกการเคลื่อนที่มวลรวมเท่านั้นที่ทำให้เกิดการหดตัวของอนุภาค [German, 1994]

ในทางตรงข้ามการอบผนึกที่ควบคุมโดยการเคลื่อนที่มวลรวมทำให้เกิดการหดตัวมวลเริ่มต้นเคลื่อนที่จากภายในอนุภาคและสิ้นสุดที่คอคอด กลไกการเคลื่อนที่แบบมวลรวมคือการแพร่ในเนื้อวัสดุการแพร่ตามขอบเกรน การไหลแบบพลาสติก และการไหลแบบหนืด สำหรับการไหลแบบพลาสติกมีความสำคัญที่สุดในช่วงเริ่มให้ความร้อน โดยเฉพาะผงที่ผ่านการอัดทำให้มีความหนาแน่นของดิสโลเคชันสูง โดยทั่วไปความเค้นของแรงดึงผิวไม่เพียงพอที่จะสร้างดิสโลเคชันขึ้นมาใหม่ ดังนั้นเมื่อดิสโลเคชันถูกอบอ่อน(จากการให้ความร้อน) ให้เคลื่อนออกจากผงอนุภาค บทบาทของการไหลแบบพลาสติกจึงลดลง ในทางตรงข้ามสำหรับวัสดุพื้นฐาน เช่น แก้วและพลาสติก การอบผนึกโดยการไหลแบบหนืดที่อัตราการรวมตัวกันของอนุภาคขึ้นกับขนาดของอนุภาคและความหนืดของวัสดุ โลหะสามารถอบผนึกโดยการไหลแบบหนืดได้เช่นกันถ้ามีเฟสของเหลวเกิดขึ้นตามขอบเกรน การแพร่ตามขอบเกรนมีความสำคัญบ้างสำหรับการแน่นตัวในวัสดุที่เป็นผลึก และมีความสำคัญมากในการแน่นตัวของโลหะทั่วไป ทั้งกระบวนการเคลื่อนที่ตามพื้นผิว

และการเคลื่อนที่มวลรวมทำให้คอคอดมีการเพิ่มขนาด แต่ความแตกต่างที่สำคัญอยู่ที่ความหนาแน่น (หรือการหดตัว) ระหว่างการอบผนึก โดยทั่วไปกระบวนการเคลื่อนที่แบบมวลรวมมีความสำคัญมากขึ้นที่อุณหภูมิสูงขึ้น

1.3.3.2.2 ขั้นตอนแรก (Initial stage) การประยุกต์ใช้สมการที่ (1.12) กับในการอบผนึกสำหรับขั้นตอนแรก ที่ยอมให้มีการประมาณค่าความแตกต่างของความดันไอ (vapor pressure) ความเข้มข้นของช่องว่างในผลึก (vacancy concentration) และความเค้นโดยรวมของการอบผนึก ตัวอย่างเช่น ความดันไอที่บริเวณคอคอดมีค่าต่ำกว่าที่ภาวะสมดุลเพราะบริเวณคอคอดมีความโค้งงอเป็นความโค้งเว้า อย่างไรก็ตามมวลรวมของผงจะปล่อยไอออกมาที่ความดันสูงกว่าสมดุลเพราะมวลของผงมีความโค้งงอ ดังนั้นจึงมีมวลสุทธิไหลเข้าสู่บริเวณคอคอด ในทำนองเดียวกันปริมาณความเข้มข้นของช่องว่างในผลึก C ภายใต้อุณหภูมิสูงขึ้นกับความโค้งงอ

$$C = C_0[1 - (\gamma\Omega/kT)(R_1^{-1} + R_2^{-1})] \quad (1.15)$$

- เมื่อ C_0 คือ ความเข้มข้นของช่องว่างในผลึกที่ภาวะสมดุล
 γ คือ พลังงานพื้นผิว
 Ω คือ ปริมาตรของอะตอม
 k คือ ค่าคงที่ของโบลทซ์แมนน์
 T คือ อุณหภูมิสัมบูรณ์

ยิ่งพื้นผิวมีความโค้งมากยิ่งทำให้ห่างจากภาวะสมดุลมาก สำหรับพื้นผิวเว้าความเข้มข้นของช่องว่างในผลึกสูงกว่าสมดุล แต่ในพื้นผิวนูนจะมีความเข้มข้นต่ำกว่าสมดุล

แบบจำลองสำหรับการอบผนึกในขั้นตอนแรกเน้นที่การเพิ่มขนาดของคอคอดที่อุณหภูมิคงที่ (isothermal) โดยการวัดจากอัตราส่วนคอคอด (X/D)

$$(X/D)^n = Bt/D^m \quad (1.16)$$

- เมื่อ X คือ เส้นผ่าศูนย์กลางของคอคอด
 D คือ เส้นผ่าศูนย์กลางของอนุภาค
 t คือ เวลาในการอบผนึก
 B คือ ค่าคงที่ขึ้นกับชนิดและรูปทรงของวัสดุ

ค่า m , n และ B ขึ้นกับกลไกการเคลื่อนที่ของมวลคั่งแสดงในตารางที่ 1.3 โดยทั่วไปแบบจำลองในสมการที่ (1.16) ใช้ได้สำหรับอัตราส่วนขนาดคอคอดที่มีค่าต่ำกว่า 0.3 สังเกตได้ว่าสัมประสิทธิ์การแพร่ถูกรวมอยู่ในพารามิเตอร์ B และมีค่าผันแปรตามอุณหภูมิอาร์เรเนียส คล้ายกับสมการที่ (1.9)

ถึงแม้ว่าผลที่ได้จากสมการที่ (1.16) ไม่ค่อยมีความแม่นยำมากนัก แต่แสดงให้เห็นปัจจัยที่สำคัญสำหรับกระบวนการ จากสมการจะเห็นได้ว่าอนุภาคขนาดเล็กทำให้การอบผนึกเร็วขึ้นเพราะการอบผนึกขึ้นกับส่วนผกผันของอนุภาค การแพร่ตามพื้นผิวและการแพร่ตามขอบเกรนทำให้เร็วขึ้นได้โดยการลดขนาดอนุภาค ถึงแม้ว่าโดยทั่วไปกลไกที่ใช้ในการอบผนึกผงโลหะหมายถึงถึงการแพร่ผ่านแลตทิซ (lattice diffusion) ในทุกกรณีการอบผนึกขึ้นกับอุณหภูมิในรูปเอ็กซ์โปเนนเชียล ซึ่งหมายถึงการเปลี่ยนแปลงอุณหภูมิเพียงเล็กน้อยส่งผลกระทบต่ออัตราการอบผนึก กล่าวโดยสรุปได้ว่าเวลาเป็นตัวแปรที่มีผลกระทบน้อยที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับอุณหภูมิและขนาดอนุภาค

ตารางที่ 1.3 สมการที่ใช้ในขั้นตอนแรกของการอบผนึก $(X/D)^n = Bt/D^m$ [German, 1994]

Mechanism	n	m	B
viscous flow	2	1	$3\gamma / (2\eta)$
plastic flow	2	1	$9\pi\gamma b D_v / (kT)$
evaporation-condensation	3	1	$(3P\gamma / \rho^2) (\pi / 2)^{1/2} (M / (kT))^{3/2}$
lattice (volume) diffusion	5	3	$80 D_v \gamma \Omega / (kT)$
grain boundary diffusion	6	4	$20\delta D_b \gamma \Omega / (kT)$
surface diffusion	7	4	$56 D_s \gamma \Omega^{4/3} / (KT)$
Symbols			
γ = surface energy			D_v = volume diffusivity
η = viscosity			D_s = surface diffusivity
b = Burgers vector			D_b = grain boundary diffusivity
k = Boltzmann's constant			P = vapor pressure
T = absolute temperature			M = molecular weight
ρ = theoretical density			Ω = atomic volume
δ = grain boundary width			

กระบวนการเคลื่อนที่แบบมวลรวมทำให้ระยะห่างระหว่างอนุภาคเปลี่ยนแปลง เมื่อคอคอดมีขนาดเพิ่มขึ้นดังรูปที่ 1.16 ผลที่ได้คือชิ้นงานมีการหดตัว การเข้าใกล้กึ่งกลางของอนุภาคประมาณได้จากความสัมพันธ์กับขนาดของคอคอด ดังนี้

$$(\Delta L/L_0) = (X/D)^2 \quad (1.17)$$

เมื่อการหดตัว $\Delta L/L_0$ คือความยาวที่เปลี่ยนส่วนด้วยความยาวเริ่มต้น การหดตัวขณะอบผงในชั้นตอนแรกเมื่อใช้กฎการเคลื่อนที่ของนิวตันจะมีลักษณะคล้ายกับสมการ (1.16) ดังนี้

$$(\Delta L/L_0)^{n/2} = Bt/(2^n D^m) \quad (1.18)$$

เมื่อ $n/2$ มีค่าระหว่าง 2.5 ถึง 3 ค่า D เป็นขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางของอนุภาค และ t เป็นเวลาที่อุณหภูมิคงที่ พารามิเตอร์ B ในสมการ (1.16) และ (1.18) ประกอบด้วยค่าสัมประสิทธิ์และมีค่าขึ้นกับอุณหภูมิดังนี้

$$B = B_0 \exp(-Q/RT) \quad (1.19)$$

- เมื่อ
- R คือ ค่าคงที่ของแก๊ส
  - T คือ อุณหภูมิสัมบูรณ์
  - B_0 คือ พารามิเตอร์รวมของวัสดุ (พลังงานพื้นผิวขนาดอนุภาค ความถี่ของการสั่นอะตอม ลักษณะทางเรขาคณิตของระบบ)
  - Q คือ พลังงานกระตุ้น ที่เป็นตัววัดความยากในการกระตุ้นให้อะตอมเคลื่อนที่

การหดตัวในการอบผงใช้ได้เฉพาะในกระบวนการเคลื่อนที่แบบมวลรวม การวัดการหดตัวอย่างง่ายโดยการให้ความร้อนกับชิ้นงานที่อุณหภูมิต่างกันในเวลาที่แตกต่างกันและวัดความยาวของชิ้นงานที่ได้ การใช้ไดลาโตมิเตอร์ (dilatometer) หรือเทคนิคการ ใช้รูปจำลองโดยตรงเป็นทางเลือกในการเก็บข้อมูลการหดตัวอย่างต่อเนื่องขณะให้ความร้อน โดยทั่วไปการใช้เทคนิคไดลาโตมิเตอร์ทำได้โดยการให้ความร้อนกับชิ้นงานด้วยอัตราการเพิ่มอุณหภูมิคงที่ เช่น 5 องศาเซลเซียสต่อนาที หรือ 10 องศาเซลเซียสต่อนาที ค่าความยาวของชิ้นงานที่เปลี่ยนไปหรือการหดตัวตาม

อุณหภูมิถูกบันทึกไว้ทุกอุณหภูมิ เพื่อใช้ในการหาบริเวณที่มีการหดตัวมาก วิธีการนี้ใช้การทดลองเพียงการทดลองเดียวในการบอกค่าอุณหภูมิที่มีผลต่อการเปลี่ยนขนาดของตัวอย่าง

การเปลี่ยนแปลงขนาดของชิ้นงานมีประโยชน์สำหรับกระบวนการที่ต้องทำการหลังการอบผนึกเพราะช่วยให้ไม่ต้องวัดขนาดของคอคอดแต่ละอันเพื่อหาปริมาณการหดตัว โดยทั่วไปชิ้นงานทางด้านโลหกรรมวัสดุผอมมองการหดตัวออกเป็นสองลักษณะ คือลักษณะแรกเป็นชิ้นงานที่ต้องการความแม่นยำสูง ดังนั้นผู้ผลิตที่ต้องการความแม่นยำของชิ้นส่วนสูงมักไม่ต้องการให้เกิดการหดตัวในชิ้นงาน ถ้าหลีกเลี่ยงการหดตัวได้ชิ้นงานจะมีความแม่นยำสูง การออกแบบเครื่องมือสำหรับชิ้นงานที่มีการหดตัวต้องมีการให้มีการเผื่อขนาดของชิ้นงานไว้เพื่อให้ได้ขนาดสุดท้ายหลังการอบผนึกอยู่ในช่วงที่ยอมรับได้ซึ่งอาจทำให้เกิดความยุ่งยากในกระบวนการผลิต ถ้าชิ้นงานมีความหนาแน่นต่างกันส่งผลมีการหดตัวต่างกันระหว่างการอบผนึกด้วย ดังนั้นการอบผนึกชิ้นงานที่อุณหภูมิสูงอาจทำให้ชิ้นงานเกิดการบิดเบี้ยว (warpage) การอบผนึกเป็นเวลานานควบคู่กับการใช้อุณหภูมิต่ำในการอบผนึกโดยใช้แรงอัดสูงส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนขนาดน้อยที่สุด ลักษณะที่สองเป็นชิ้นงานที่ต้องการความหนาแน่นสูง ในวัสดุบางอย่างต้องการความหนาแน่นสูงเพื่อนำไปใช้งานได้ดีจึงยอมให้มีการหดตัวระหว่างการอบผนึกได้ ดังนั้นการหดตัวเป็นสิ่งที่ต้องการหรือต้องหลีกเลี่ยงขึ้นอยู่กับวัสดุ ความยากง่ายในการอัดและสมบัติที่ต้องการ

1.3.3.2.3 ขั้นตอนกลาง (Intermediate stage) สมการที่ (1.18) ใช้ได้ดีในกรณีที่มีการหดตัวเพียงเล็กน้อย (เช่น การหดตัวในขั้นตอนแรก) ความสำคัญของขั้นตอนกลางคือการกำหนดสมบัติของชิ้นงานหลังการอบผนึก ลักษณะเด่นที่เกิดขึ้นในขั้นตอนนี้คือความโค้งมนของรูพรุน (pore rounding) การแน่นตัวและการโตของเกรน

การใช้ลักษณะทางเรขาคณิตอธิบายการอบผนึกเป็นดังนี้ สมมติให้รูพรุนมีลักษณะเป็นทรงกระบอกอยู่ตามขอบเกรน และให้รูปร่างของเกรนเป็นรูปทรงที่มีหลายหน้าหรือเตตราไอคิเดคาฮีดรอน (tetraikadekahedron) อัตราการแน่นตัวขึ้นอยู่กับการแพร่ของช่องว่างในผลึกออกห่างจากรูพรุน ดังนั้นอัตราการแน่นตัว dp/dt เป็นดังนี้

$$dp/dt = J A N \Omega \quad (1.20)$$

- เมื่อ
- J คือ ฟลักซ์ของการแพร่ (จำนวนอะตอมต่อหน่วยเวลาต่อหน่วยพื้นที่)
  - A คือ พื้นที่ที่มีการแพร่ผ่าน
  - Ω คือ ปริมาตรอะตอม
  - N คือ จำนวนรูพรุนต่อหน่วยปริมาตร

สมมติให้กระบวนการกำจัดรูพรุนเป็นการแพร่ในเนื้อวัสดุ โดยให้ขอบเกรนเป็นแหล่งรวมช่องว่างในผลึก (และช่องว่างในผลึกถูกทำลายที่นั่น) ดังนั้นการผสมผสานกันของกฎข้อที่หนึ่งของฟิกค์ (Fick's first law) กับรูปทรงเรขาคณิตของรูพรุน ให้ผลดังนี้

$$\rho_s = \rho_i + B_i \ln (t/t_i) \quad (1.21)$$

- เมื่อ ρ_s คือ ความหนาแน่นหลังอบผนึก
 ρ_i คือ ความหนาแน่นเมื่อเริ่มต้นขั้นตอนกลาง (หรือขั้นตอนที่สอง)
 B_i คือ ค่าที่ได้จากสมการที่ (1.19)
 t_i คือ เวลาตั้งแต่เริ่มต้นขั้นตอนที่สอง
 t คือ เวลาอบผนึกในช่วงอุณหภูมิคงที่ (สูงกว่า t_i)

ค่า B_i แปรผกผันกับกำลังสามของขนาดเกรน สะท้อนให้เห็นถึงบทบาทสำคัญของขอบเกรนในการอบผนึก ดังนั้นการทำให้เกรนโตช้าลงและการส่งเสริมการแพร่ให้มากขึ้นช่วยในการแน่นตัวของวัสดุ โดยทั่วไปทำได้โดยการควบคุมอุณหภูมิและโครงสร้างจุลภาค

ขนาดเฉลี่ยของเกรน G มีค่าเพิ่มขึ้นตามเวลาในการอบผนึก (t) ดังนี้

$$G^3 = G_0^3 + kt \quad (1.22)$$

- เมื่อ G_0 คือ ขนาดเกรนเริ่มต้น
 k คือ พารามิเตอร์ที่กระตุ้น โดยความร้อนคล้ายกับพารามิเตอร์ B

เกรนมีรูปร่างเป็นเตตราไฮเดรคาล์ดราฮีดรอนที่มีรูพรุนรูปทรงกระบอกอยู่ตามริมเกรน มีลักษณะทางเรขาคณิตดังนี้ คือ รัศมีรูพรุน (r) ขนาดเกรน (G) และความพรุน (ε) มีความสัมพันธ์กันดังนี้

$$\varepsilon = 4 \pi (r/G)^2 \quad (1.23)$$

สมมติให้ขอบเกรนเชื่อมต่อกับโครงสร้างรูพรุน จากความสัมพันธ์นี้แสดงให้เห็นว่า เกรนมีขนาดเพิ่มขึ้นเมื่อรูพรุนมีการเกาะตัวกัน (pores coalesce) ส่งผลให้รัศมีรูพรุนเพิ่มขึ้น (r เพิ่มขึ้น) หรือเมื่อความพรุนถูกกำจัด (ε ลดลง)

การแน่นตัวในขั้นตอนกลางเกิดจากการแพร่ในเนื้อวัสดุและการแพร่ตามขอบเกรน รูพรุนที่อยู่บนขอบเกรนจะหายไปเร็วกว่ารูพรุนที่อยู่ตามลำพัง การเคลื่อนที่ตามพื้นผิวที่เกิดขึ้นในขั้นตอนกลางเห็นได้จากการที่รูพรุนมีลักษณะความกลมมนขึ้นและมีกรอพยพรวมไปกับขอบเกรนขณะที่มีการโตของเกรน อย่างไรก็ตามการเคลื่อนที่ตามพื้นผิวไม่ทำให้เกิดการแน่นตัวหรือการหดตัว

การอบผนึกเป็นเวลานานทำให้มีการเปลี่ยนแปลงสมบัติหรือความหนาแน่นของชิ้นงานอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งอัตราการแพร่ การโตของเกรน และการเคลื่อนที่ของรูพรุนต่างเป็นกระบวนการที่กระตุ้นได้ด้วยความร้อน วัสดุส่วนใหญ่อัตราเหล่านี้ยังขึ้นอยู่กับรูปร่างและลักษณะเฉพาะ (เช่น ขนาดเกรน ขนาดรูพรุน และระยะห่างระหว่างรูพรุน) เนื่องจากโครงสร้างจุลภาคมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาขณะอบผนึก ดังนั้นอุณหภูมิจึงมีผลกระทบที่ซับซ้อนต่อกระบวนการอบผนึก

1.3.3.2.4 ขั้นตอนสุดท้าย (Final stage) การอบผนึกในขั้นตอนนี้สุดท้ายเป็นกระบวนการที่ช้า เพราะรูพรุนทรงกลมที่แยกจากกันเกิดการหดตัวด้วยกลไกการแพร่แบบมวล รูพรุนแยกกันอยู่ตามมุมของเกรนในขั้นตอนนี้สุดท้ายของการอบผนึก ทำให้ได้โครงสร้างขั้นตอนนี้สุดท้ายของการอบผนึกเกิดรูพรุนทรงกลมกระจายอยู่ตามขอบเกรน ซึ่งลักษณะนี้ทำให้สมดุลระหว่างพลังงานขอบเกรนและพลังงานพื้นผิวของเฟสแข็ง-ไอเกิดเป็นร่องเรียกว่ามุมสองหน้า (dihedral angle) รูพรุนที่อยู่ตามขอบเกรนจะมีรูปร่างนูนสองด้านเหมือนเลนส์นูนสองอันประกบกัน เมื่อรูพรุนแยกตัวออกจากขอบเกรนจะมีรูปร่างเป็นทรงกลม ด้วยเหตุนี้รูพรุนจึงมีรูปร่างแปรตามบริเวณที่อยู่ รูพรุนที่ไม่อยู่ติดกับขอบเกรนมีลักษณะมนหลายเหลี่ยม ดังนั้นรูพรุนต้องแพร่ช่องว่างในผลึกให้ห่างจากขอบเกรนเพื่อทำให้เกิดการหดตัวอย่างต่อเนื่องซึ่งเป็นกระบวนการที่ช้ามากถ้าให้ความร้อนต่อไปรูพรุนเกิดการรวมตัวกันส่งผลให้ขนาดเฉลี่ยของรูพรุนโตขึ้นและจำนวนรูพรุนลดลง ความแตกต่าง ระหว่างความโค้งของรูพรุนต่างๆ นำไปสู่การโตของรูพรุนขนาดใหญ่และสูญเสียรูพรุนขนาดเล็กซึ่งเป็นรูพรุนที่มีความเสถียรน้อยกว่า เรียกเหตุการณ์นี้ว่าปรากฏการณ์ออสท์วาลด์ (Ostwald ripening) ถ้าภายในรูพรุนมีก๊าซติดค้างอยู่ความสามารถในการละลายก๊าซในเมทริกซ์ส่งผลกระทบท่ออัตราการกำจัดรูพรุน ดังนั้น จึงต้องกำจัดรูพรุนในขั้นตอนนี้สุดท้าย เพราะการโตของรูพรุนทำให้ความหนาแน่นลดลงและส่งผลให้การอบผนึกในขั้นตอนนี้สุดท้ายนานขึ้น

อัตราการกำจัดรูพรุนในขั้นตอนนี้สุดท้ายเกี่ยวกับผลกระทบที่สำคัญสองอย่างคือพลังงานพื้นผิว และความดันก๊าซในรูพรุน สมการอัตราการแน่นตัวที่เหมาะสมเป็นดังนี้

$$\frac{dp}{dt} = \frac{12D_v \Omega}{kTG^3} \left(\frac{2\gamma}{r} - P_g \right) \quad (1.24)$$

- เมื่อ p คือ ความหนาแน่น
 t คือ เวลา
 Ω คือ ปริมาตรอะตอม
 D_v คือ สภาพแพร่ในเนื้อวัสดุ
 k คือ ค่าคงที่ของโบลท์แมนน์
 T คือ อุณหภูมิสัมบูรณ์
 G คือ ขนาดเกรน
 γ คือ พลังงานพื้นผิวเฟสของแข็ง-ไอ
 r คือ รัศมีรูพรุน
 P คือ ความดันก๊าซในรูพรุน

จากสมการแสดงให้เห็นว่าเมื่อก๊าซถูกขังอยู่ในรูพรุน อัตราการแน่นตัวจะลดลงเข้าสู่ศูนย์ก่อนที่รูพรุนทั้งหมดจะถูกกำจัดออก ดังนั้นการอบผนึกในสุญญากาศเท่านั้นจึงได้ความหนาแน่นสูงสุด

ในงานวิจัยที่ได้นำเสนอไปนั้นส่วนใหญ่จะใช้วิธีที่มีการอัดขึ้นรูปชิ้นงานก่อน ซึ่งจะทำให้การควบคุมสมบัติของสมบัติของโลหะพูนด้วยการควบคุมแรงอัด และสารยึด ดังนั้นในการทำวิจัยนี้จะทำการทดลองผลิตโลหะบรอนซ์พูนแบบกราวดี โดยไม่ใช้สารยึดและแรงในการอัดขึ้นรูปชิ้นงาน

การผลิตโลหะบรอนซ์พูนครั้งนี้ จะทำการศึกษาอิทธิพลของตัวแปรที่สำคัญ ซึ่งได้แก่ ขนาดของอนุภาค อุณหภูมิและเวลาในการอบผนึก และชนิดของแม่พิมพ์ที่ใช้ ทั้งนี้เพื่อดูว่าอิทธิพลของตัวแปรเหล่านี้จะมีผลกระทบต่อสมบัติอะไรบ้างของโลหะบรอนซ์พูนที่ผลิตได้

1.4 วัตถุประสงค์ของโครงการ

- 1.4.1 เพื่อศึกษาและวิเคราะห์การผลิตโลหะบรอนซ์พูนจากผงบรอนซ์
- 1.4.2 เพื่อศึกษาอิทธิพลของตัวแปรที่มีผลกระทบต่อสมบัติของโลหะบรอนซ์พูน
- 1.4.3 เพื่อเสนอแนวทางในการดำเนินการผลิตโลหะบรอนซ์พูนที่มีประสิทธิภาพ

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1.5.1 สามารถผลิตชิ้นงานโลหะบรอนซ์พูนใช้ได้เองในห้องปฏิบัติการ
- 1.5.2 รู้อิทธิพลของตัวแปรต่างๆ ที่มีผลต่อสมบัติของโลหะพูน
- 1.5.3 ได้พื้นฐานความรู้ที่จะนำไปประยุกต์ใช้ผลิตชิ้นส่วนโลหะพูนจากผงวัสดุชนิดอื่นๆต่อไป
- 1.5.4 เป็นแนวทางในการนำไปพัฒนาสู่ภาคการผลิตในระดับอุตสาหกรรม

1.6 ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยนี้มุ่งเน้นในการเลือกขนาดของผงบรอนซ์ที่เหมาะสมมาผลิตเป็นโลหะพูน ทำการออกแบบแม่พิมพ์เพื่อใช้ในการผลิต ผลิตโลหะบรอนซ์พูน และทดลองเพื่อหาคุณลักษณะของโลหะบรอนซ์พูนที่ผลิตได้ สรุปผลการทำงาน โดยใช้เทคนิคการอบผนึกแบบ กราวิตี้ (Gravity sintering)